

Razem zmieniamy Przemysł

Podręcznik dobrych praktyk

Wspólnie działamy na rzecz Europy **zielonej**, **konkurencyjnej**
i **sprzyjającej integracji społecznej**

Projekt jest finansowany z Norweskiego Mechanizmu Finansowego
2014-2021 oraz budżetu państwa w ramach Programu Rozwój Lokalny

Spis treści

1. Słownik	4
2. Wprowadzenie	4
3. Dobre Praktyki	8
3.1 Centrum Dowodzenia - Twierdza Przemysł (część inwestycyjna)	11
3.2 Centrum Aktywizacji Społecznej (część inwestycyjna)	16
3.3 Festiwal "Łączy Nas Historia"	20
3.4 Od wykluczenia do aktywizacji osób niepełnosprawnych (część inwestycyjna)	24
3.5 Przemysł(any) System Informacyjny (PSI)	29
3.6 Razem wspieramy lokalny biznes (działania nieinwestycyjne)	33
3.7 Zawodowcy w mundurach	37
4. Podsumowanie	43
5. Bibliografia	45

1. Słownik

Dostępność cyfrowa – jedna z najważniejszych cech stron internetowych, aplikacji mobilnych i innych rozwiązań cyfrowych. Dzięki niej z rozwiązań tych mogą bez przeszkód korzystać osoby o różnym zakresie słuchu, ruchu, wzroku czy zdolności poznawczych.

Ustawa o dostępności cyfrowej – Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2019 poz. 848).

Biuletyn Informacji Publicznej (BIP) – strona internetowa, na której dana jednostka - np. urząd gminy czy miasta publikuje informacje wymagane przez polskie prawo, w tym m.in. swój status prawny lub formę prawną, przedmiot działania i kompetencje, organy i osoby sprawujące funkcje i ich kompetencje czy sposoby przyjmowania i załatwiania spraw.

Jednostka samorządu terytorialnego (JST) – gmina, powiat lub województwo. Jednostki samorządu terytorialnego wykonują zadania własne za pośrednictwem organów stanowiących (rada gminy, powiatu, sejmik województwa) i wykonawczych (wójt, zarząd powiatu, zarząd województwa).

Usługi publiczne – usługi świadczone obywatelom przez administrację publiczną, np. usługi edukacyjne, zdrowotne, energetyczne, pocztowe, gospodarowanie odpadami, usługi transportowe.

2. Wprowadzenie

Przemyśl – niegdyś niezależne księstwo, stolica ziemi przemyskiej, w okresie autonomii galicyjskiej jedno z miast Galicji. W latach 1975-1998 stolica województwa przemyskiego, aktualnie miasto na prawach powiatu (powiat grodzki) i siedziba starosty powiatu przemyskiego.

Miasto jest jednym z kluczowych ośrodków społeczno-gospodarczych w regionie. Bez względu na istotność pełnionych funkcji oraz dogodną, strategiczną lokalizację, od lat zmagają się jednak z negatywnymi zjawiskami na gruncie demografii, gospodarki i szeroko rozumianych spraw społecznych. Jest to m.in. wynikiem utraty rangi ośrodka wojewódzkiego, co do dziś wywołuje szereg problemów (formalnych i mających związek z mentalnością) wśród lokalnej społeczności. W dużej mierze miasto nie potrafiło na przestrzeni lat wykorzystać także premii nadgranicznego położenia (w tym przy zewnętrznej granicy Unii Europejskiej) dla zdynamizowania procesów rozwoju gospodarczego. Słaba pozycja przemyskiego ośrodka akademickiego i konkurencyjność oferty Rzeszowa będącego stolicą województwa, stan prawny i stan zachowania substancji mieszkaniowej (w tym zabytkowej),

zanieczyszczenie powietrza spowodowane niską emisją, a także pojawiające się konflikty społeczne tylko przyspieszały proces depopulacji miasta, co dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, prowadząc do migracji.

Jednocześnie Przemyśl jest miastem o niezwykle bogatej historii, sięgającej ponad 700 lat. Jest miastem ważnym zarówno dla historii Polski, jak i samej Galicji. Miasto i jego zabudowania na przestrzeni dziejów odgrywały ważną rolę jako ośrodek obronny (Twierdza Przemyśl). Przemyśl jest wreszcie miastem, w którym zgodnie koegzystują różne wyznania (katolickie, grekokatolickie, prawosławne i judaistyczne). W konsekwencji Przemyśl nasycony jest wysokiej klasy i niezwykle zróżnicowanymi zabytkami – poczynając od urokliwej starówki (Zespół staromiejski w Przemyślu został uznany za Pomnik Historii 10 grudnia 2018 roku na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej), poprzez Zamek Kazimierzowski, liczne kościoły, klasztory, opactwa, cerkwie (murowane i drewniane), pałace, zabytki architektury miejskiej (unikatowy dworzec z czasów prosperity Twierdzy Przemyśl), mury miejskie, zabytkowe podziemia i wreszcie kompleks zabudowań militarnych Twierdzy Przemyśl (liczne forty, cmentarze i muzea poświęcone temu zagadnieniu).

W związku z identyfikowanymi w mieście negatywnymi procesami demograficznymi i społeczno-gospodarczymi, Przemyśl podjął się wypracowania i wdrożenia interwencji w ramach Programu Rozwój Lokalny finansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021 oraz budżetu państwa. Założeniem Programu było wsparcie miast znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji społeczno-gospodarczej w wypracowaniu i wdrożeniu przez nie zrównoważonego podejścia do rozwoju lokalnego, a tym samym do ograniczenia negatywnych zjawisk rozwojowych. Liderem projektu „Razem zmieniamy Przemyśl” jest Gmina Miejska Przemyśl, natomiast partnerami są: Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Przemyślu oraz Przemyska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

W ramach projektu realizowano przedsięwzięcia uwzględnione w Planie Rozwoju Lokalnego (PRL) oraz Planie Rozwoju Instytucjonalnego (PRI). Punktem docelowym interwencji było podniesienie jakości życia mieszkańców Przemyśla poprzez wprowadzanie kompleksowych i skoncentrowanych działań mających na celu wzmocnienie spójności społecznej i gospodarczej, podniesienie jakości środowiska naturalnego, dostępności i standardu życia społeczności lokalnej. Ponadto, zrealizowano programy i przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym i instytucjonalnym. Zaproponowany pakiet działań pozwolił na zrównoważone podejście do rozwoju lokalnego, a w efekcie ograniczenie negatywnych trendów rozwojowych.

Chcąc odwrócić negatywne trendy, za główny, długofalowy cel w Planie Rozwoju Lokalnego postawiono sobie doprowadzenie do sytuacji, w której obraz miasta będzie można streścić stwierdzeniem: **Przemysł - miasto tętniące życiem i pozytywną energią społeczną**. Ma do tego doprowadzić realizacja celów, które zostały sformułowane w następujący sposób:

- Przemysł – miasto rozpoznawalne swoim dziedzictwem, kulturą i atrakcyjną ofertą turystyczno-rekreacyjną;
- Przemysł – miasto dostępne, wykorzystujące różnorodność i wielokulturowość do budowania społeczeństwa dialogu, otwartości oraz integracji społecznej;
- Przemysł – miasto wykorzystujące premię swojego położenia dla zrównoważonego rozwoju i nowoczesnej przedsiębiorczości;
- EkoPrzemysł – miasto dbające o środowisko i wykorzystujące nowoczesne technologie dla zwiększania atrakcyjności i jakości życia;
- Przemysł – inteligentne miasto współtworzone przez mieszkańców z atrakcyjną ofertą edukacyjną, zróżnicowanym zasobem mieszkaniowym i bogatą ofertą usług społecznych.

W Planie Rozwoju Instytucjonalnego jako główny cel wskazano natomiast **Poprawę zdolności instytucjonalnych przemyskiego samorządu**. Realizacja tego założenia ma się odbywać poprzez trzech celów strategicznych, wśród których znalazły się:

Cel strategiczny 1. Otwarty urząd - usprawnienie procesów komunikacji i partycypacji z mieszkańcami;

Cel strategiczny 2. Efektywny samorząd - świadczenie wysokiej jakości usług publicznych;

Cel strategiczny 3. Profesjonalna kadra - wzmocnienie potencjału i podniesienie kompetencji pracowników przemyskiego samorządu.

Działania zmierzające do osiągnięcia celów przyjętych w PRL i PRI wypracowano pod szyldem „Razem Zmieniamy Przemysł”, w ramach projektu finansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021 oraz budżetu państwa. W projekcie ujęto **27** przedsięwzięć podstawowych, w tym: **20** w Planie Rozwoju Lokalnego oraz **7** w Planie Rozwoju Instytucjonalnego.

Na początku 2024 r. przeprowadzono ewaluację ex-post projektu pn. „Razem Zmieniamy Przemysł”. Jej celem była analiza i ocena rzeczywistych efektów zrealizowanych działań, uwzględniająca kryteria ewaluacyjne takie jak trafność, efektywność, skuteczność, użyteczność oraz trwałość. Analiza objęła dokumentację z realizacji projektu, tj. Raporty z realizacji projektu za lata 2022 i 2023, Raport wskaźników PRL i PRI dotyczących wskaźników programu oraz informacje dostępne na stronie internetowej projektu pn. „Razem

zmieniamy Przemysłu”. Zakres badania obejmował również realizację badań jakościowych i ilościowych, opisanych w zastosowanej metodologii. Wyniki przeprowadzonych prac umożliwiły ocenę zgodnie z przyjętymi kryteriami ewaluacji.

Wnioski z ewaluacji

Ewaluacja obejmowała analizę stopnia realizacji 20 przedsięwzięć w ramach Planu Rozwoju Lokalnego (PRL) oraz 7 przedsięwzięć w ramach Planu Rozwoju Instytucjonalnego (PRI). Z przeprowadzonych prac wynika, iż przeważająca większość zaplanowanych do realizacji zadań w ramach PRL została zrealizowana (85,0%). Niewielka część zaplanowanych zadań jest obecnie na etapie realizacji (15,0%) i prawdopodobnie zostanie zakończona zgodnie z przyjętym harmonogramem. W przypadku zadań przewidzianych w PRI, wszystkie z nich zostały natomiast zakończone.

Poza badaniem postępu realizacji poszczególnych przedsięwzięć i zadań wyszczególnionych w PRL i PRI, analizie poddano również wyniki monitoringu wskaźników osiągnięcia celów strategicznych. Spośród 29 wskaźników realizacji celów projektowych w ramach PRL, 21 z nich osiągnęło założone wartości lub nawet je przewyższyły, co wynosi 72,41% wszystkich analizowanych wskaźników. Dla 8 wskaźników oczekiwane wartości nie zostały osiągnięte zgodnie z początkowymi ustaleniami, gdyż zadania są na etapie wdrożenia lub wartości wskaźników opierane są na danych za 2022 r. W przypadku 8 wskaźników monitorowanych w ramach PRI, 5 z nich osiągnęło założone wartości, co stanowi ponad 62,5% wszystkich wskaźników. Ze względu na fakt, iż część zadań jest obecnie w fazie wdrożenia, cena stopnia osiągnięcia przyjętych wskaźników została dokonana na etapie przygotowania ewaluacji.

W ramach ewaluacji projektu przeprowadzono również badanie ankietowe realizowane w kwietniu 2024 r. metodą CAWI wśród mieszkańców Przemysłu. Łącznie ankietę wypełniło 243 respondentów, spośród których większość deklaruwała, że interesuje się sprawami miasta, co mogło mieć wpływ na wyniki badania. W opinii badanych ostatnie 3 lata i działania prowadzone przez Miasto przyniosły największą zmianę w poprawie atrakcyjności turystycznej oraz jakości środowiska naturalnego. Stosunkowo najmniejszą zmianę obserwowano natomiast w działaniach nakierowanych na poprawę ogólnej jakości życia mieszkańców oraz zmianę w obrębie lokalnego rynku pracy, możliwości zatrudnienia i podnoszenia kwalifikacji pracowników. Praktycznie każde ze zrealizowanych w ramach Projektu przedsięwzięć przez zdecydowaną większość badanych oceniane było jednak jako potrzebne. Z danych wynika zatem, że obrany kierunek zmian jest dobry, lecz wymaga kontynuacji działań i zwiększenia ich intensywności.

Ewaluacja ex-post projektu pn. „Razem zmieniamy Przemysł” wykazała, że wypracowana w jego ramach koncepcja działań była trafna i adekwatna do zdiagnozowanych potrzeb oraz wyzwań stojących przed miastem. Wszystkie założone działania – zarówno te określone w PRL, jak i PRI – zostały w zdecydowanej większości zrealizowane na poziomie przyjętych wskaźników projektowych, jak i na poziomie realizacji przyjętych założeń, co świadczy o wysokim poziomie ich skuteczności. Ponadto, na skuteczność wskazują wyniki badań ankietowych, w których respondenci zaznaczają, że w ciągu ostatnich 3 lat w Przemysłu poprawiła się jakość oferty usług i dostępnych rozwiązań, w szczególności w zakresie działań objętych projektem np. poprawa atrakcyjności turystycznej, poprawa dostępności miejsc sportu i rekreacji, poprawa dostępności miejsc zielonych etc. W opiniach respondentów działania projektowe przyczyniły się do pobudzenia aktywności społecznej, zwiększenia skłonności do zawierania partnerstw projektowych na rzecz rozwoju miasta i rozwiązywania problemów, a także współdziałania w zakresie zgłaszania potrzeb i wskazywania kierunków zmian w mieście. Ponadto, z przeprowadzonych badań wynika, że w trakcie realizacji zaplanowanych działań wypracowany został efekt synergii oparty na współpracy z partnerami instytucjonalnymi i społecznymi, którzy włączyli się w realizację poszczególnych przedsięwzięć. Z pozyskanych informacji wynika, że realizacja Programu przyczyniła się do pozyskania nowych partnerów, wypracowania nowych formuł współpracy i zdobycia doświadczenia w realizacji interdyscyplinarnych projektów przez instytucje publiczne Przemysłu. Zdobyte doświadczenie oraz zapoczątkowana współpraca pozwoliły na włączenie potencjałów i zasobów poszczególnych partnerów w zakres prowadzonych działań, co sprzyjało zwiększeniu efektywności ich realizacji. To z kolei znacząco wpłynęło na generowanie rozwiązań, które są w stanie odpowiedzieć na zdiagnozowane potrzeby, może okazać się największym i najbardziej trwałym rezultatem projektu „Razem zmieniamy Przemysł”¹.

3. Dobre Praktyki

Niniejszy Podręcznik Dobrych Praktyk powstał z myślą o przedstawicielach innych małych i średnich miast, które tak jak Przemysł zmagają się z problemami społeczno-gospodarczymi oddziałującymi na obecną lub przewidywaną sytuację kryzysową. W opracowaniu przedstawiono niektóre rozwiązania, jakie wdrożono w mieście w ostatnich latach w ramach projektu „Razem Zmieniamy Przemysł” – stanowią one zbiór informacji umożliwiających zapoznanie się z metodologią planowania i realizacji działań związanych

---

¹ Więcej informacji i bieżące aktualności dotyczące realizacji projektu znajduje się pod adresem: <https://prl.przemysl.eu/64019/strona-glowna-prl-przemysl.html>

z przeciwdziałaniem występowania zjawisk kryzysowych, reagowaniem na zidentyfikowane zagrożenia oraz poprawą jakości zarządzania w mieście.

Celem opracowania jest przede wszystkim udokumentowanie i promocja sprawdzonych metod, technik i procedur, wdrożenie których może przełożyć się na podniesienie jakości oferty miejskiej oraz doskonalenie procesu zarządzania jego zasobami i procesami rozwojowymi.

Korzyści opracowania Podręcznika i wdrażania przedstawionych w nim rozwiązań:

- **Standaryzacja:** pomoc w ujednoczeniu procesów i procedur w urzędzie miejskim i podległych mu jednostkach, co może poprawić skuteczność i efektywność ich działalności;
- **Minimalizacja ryzyka:** zapewnienie dostępu do sprawdzonych rozwiązań, dzięki czemu możliwe jest ograniczenie lub niwelowanie błędów, problemów lub komplikacji poprzez stosowanie najlepszych praktyk;
- **Podniesienie jakości:** promocja podejścia opartego na jakości, które może przyczynić się do zwiększenia satysfakcji interesariuszy miasta – m.in. mieszkańców, podmiotów gospodarczych i organizacji społecznych;
- **Podnoszenie kompetencji:** dostarczenie wskazówek i metod, które mogą być wykorzystane do szkoleń kadr jednostek miejskich lub innych zainteresowanych stron w celu rozwijania ich kompetencji w danej dziedzinie;
- **Współdzielenie wiedzy:** umożliwienie gromadzenia i udostępniania wiedzy eksperckiej oraz doświadczeń praktyków – przedstawicieli JST, co może być cenne dla innych, podobnych ośrodków osiedleńczych;
- **Zwiększenie efektywności:** dzięki stosowaniu sprawdzonych praktyk, miasta mogą osiągać zakładane efekty w krótszym czasie i mniejszym nakładem zasobów.

Prace nad Podręcznikiem obejmowały przeprowadzenie szeregu wywiadów z osobami bezpośrednio zaangażowanymi w realizację poszczególnych przedsięwzięć w ramach projektu „Razem wspieramy Przemysł”. W ich trakcie poruszono tematy obejmujące szerokie spektrum aspektów i uwarunkowań dotyczących przygotowania, wdrożenia i promocji przedsięwzięć oraz podjęto się próby oceny ich efektów i skuteczności oddziaływania na sytuację społeczno-gospodarczą Przemysła. Omówiono z respondentami przesłanki towarzyszące opracowaniu danych przedsięwzięć, trudności towarzyszące ich realizacji oraz osiągnięte rezultaty. W wyniku rozmów zidentyfikowano znamiona tzw. dobrej praktyki, którą warto powielać i wdrażać w innych miastach.

W podręczniku opisano 7 z 27 rozwiązań wdrożonych w ostatnich latach przez Gminę Miejską Przemysł, które miały realny wpływ na poprawę sytuacji miasta w sferze społecznej

---

i gospodarczej. Jako dobrą praktykę rozumie się *działanie przynoszące konkretne i pozytywne rezultaty oraz zawierające w sobie pewien potencjał innowacji. Jest ono trwałe i powtarzalne oraz możliwe do zastosowania w podobnych warunkach w innym miejscu lub przez inne podmioty*². W niniejszej części przedstawiono wyniki analiz i rozmów z realizatorami przedsięwzięć, które noszą właśnie znamiona dobrej praktyki – są zatem przede wszystkim odpowiedzią na realne potrzeby i problemy zdiagnozowane w Przemysłu, ich realizacja przyczyniła się do ograniczenia negatywnych zjawisk oraz skutecznie przełożyła się na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej miasta. Co kluczowe, przedstawione w Podręczniku rozwiązania są uniwersalne i możliwe do wdrożenia w innych małych i średnich ośrodkach, co wynika z ich elastyczności i faktu, iż stanowią odpowiedź na problemy identyfikowane na dużą skalę w całym kraju.

Wyniki przeprowadzonych prac przedstawiono w formie opisowej, gdzie zawarto analizę elementów takich jak:

- **Przesłanki towarzyszące opracowaniu przedsięwzięcia** – charakterystyka przedsięwzięcia, opis zdiagnozowanych problemów i deficytów lub potencjałów, na których oparto jego realizację;
- **Zakładane i osiągnięte rezultaty** – zakładany wpływ realizacji przedsięwzięcia na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów rozwojowych Przemysłu oraz osiągnięty rzeczywisty wpływ na rozwiązywanie tych problemów;
- **Trudności i bariery towarzyszące realizacji przedsięwzięcia** – analiza tego czy i na jakim etapie wdrożenia założeń przedsięwzięcia pojawiły się komplikacje;
- **Uspołecznienie procesu przygotowania i wdrożenia przedsięwzięcia** – opis zaangażowania przedstawicieli lokalnej społeczności i/lub partnerów społeczno-gospodarczych w proces przygotowania i/lub realizacji przedsięwzięcia;
- **Przedsięwzięcia jako dobra praktyka** – wyjaśnienie dlaczego dane przedsięwzięcie nosi znamiona dobrej praktyki i dlaczego warto wdrażać podobne rozwiązania w innych miastach;
- **Rekomendacje i podpowiedzi** – zwrócenie uwagi na ewentualne wyzwania wiążące się z realizacją podobnych przedsięwzięć oraz wskazówki dla osób podejmujących się ich wdrożenia.

---

² Bednarek M., Doskonalenie systemów zarządzania: nowa droga do przedsiębiorstwa lean, Wydawnictwo Difin S.A., Warszawa 2007

3.1 Centrum Dowodzenia - Twierdza Przemyśl (część inwestycyjna)

Położony nad Sanem Przemyśl jest jednym z najstarszych i najpiękniejszych miast wschodniej Polski. Jego bogate materialne i niematerialne dziedzictwo będące wynikiem wieków przenikania się kultur i wydarzeń historycznych stanowi podstawy tożsamości miasta i lokalnej społeczności. Szczególną rolę odgrywają tu obiekty zabytkowe, które wraz z innymi zasobami materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego miasta pełnią funkcje edukacyjno-kulturalne nie tylko dla jego mieszkańców, ale również odwiedzających go turystów. Pierwszoplanowym potencjałem w tym zakresie są ślady wydarzeń historycznych w postaci licznych fortyfikacji Twierdzy Przemyśl uznanej za Pomnik Historii. Potężnych rozmiarów twierdza powstała w czasach monarchii Austro-Węgierskiej i na początku XX wieku była jedną z największych w całej Europie. Związany z nią potencjał wciąż nie jest jednak optymalnie wykorzystany – do zmiany przyczynić się ma realizacja przedsięwzięcia „Centrum Dowodzenia – Twierdza Przemyśl”.

Przesłanki towarzyszące opracowaniu przedsięwzięcia

Impulsem do powstania Centrum było zidentyfikowane zapotrzebowanie lokalnej społeczności i turystów, a bezpośrednim inicjatorem był Związek Gmin Fortecznych. Jego przewodniczący, pan Mirosław Majkowski, był faktycznym pomysłodawcą wykorzystania istniejącej infrastruktury – pustostanu, niedokończonego od lat budynku zlokalizowanego na stoku narciarskim w okolicy Zniesienia i Kopca Tatarskiego w Przemyślu. Założeniem była adaptacja budynku i dostosowanie go na potrzeby nowoczesnego obiektu edukacyjno-wystawienniczego.

Forty, będące częścią Twierdzy Przemyśl, rozsięte są wzdłuż miasta i poza jego granicami. Brakującym elementem, co sygnalizowali zaangażowani mieszkańcy oraz wymienieni wyżej inicjatorzy, był brak swobodnego centrum, bazy, punktu zero, w którym zarówno mieszkańcy miasta, jak i turyści będą mogli pozyskać niezbędne informacje i z którego będą mogli wyruszyć na poszczególne, pojedyncze forty. Powstanie takiego miejsca ma nie tylko niwelować problem z dostępnością atrakcji turystycznych i ułatwić proces ich zwiedzania turystom, ale i poszerzyć ofertę turystyczną Przemyśla, przyczyniając się bezpośrednio do stopniowego zwiększenia natężenia ruchu turystycznego, a co za tym idzie – rozwoju gospodarczego miasta.

Zakładane i osiągnięte rezultaty

Podstawowym założeniem dla realizacji przedsięwzięcia było wykorzystanie kluczowego potencjału rozwojowego Przemyśla związanego z faktem posiadania w mieście i jego

najbliższym sąsiedztwie ogromnej twierdzy i wciąż prawie kompletnie zachowanych fortyfikacji, stanowiących jedną z najważniejszych atrakcji turystycznych regionu. Centrum Dowodzenia, jako nowoczesny obiekt pełniący różnorodne funkcje, przede wszystkim edukacyjno-wystawiennicze i jako punkt startowy do zwiedzania kompleksu fortyfikacji będzie stanowił miejsce spotkań i źródło narracji dla niezwyklej opowieści o historii regionu. Jest on zatem nowatorskim rozwiązaniem muzealnym pełniącym również funkcję kompleksowej bazy obsługi ruchu turystycznego, który wpłynie na rozwój gospodarczy Przemysła w oparciu o przemysł turystyczny i przełoży się pośrednio także na rozwój branż: hotelarskiej, gastronomicznej czy usługowej. Nieodłączną i nierozzerwalną konsekwencją zwiększenia liczby turystów w mieście będzie zatem pobudzenie gospodarcze, zarówno bezpośredniej okolicy obiektu, ale i docelowo całego Przemysła. Przedsięwzięcie wpisuje się w jeden z celów strategicznych, jakie Miasto objęło, wypracowując *Plan Rozwoju Lokalnego* – zgodnie z założeniem, Przemysł ma być bowiem *miastem rozpoznawalnym swoim dziedzictwem, kulturą i atrakcyjną ofertą turystyczno-rekreacyjną*.

Trudności i bariery towarzyszące realizacji przedsięwzięcia

W ramach zrealizowanego przedsięwzięcia powstało Centrum Dowodzenia - Twierdza Przemysł, które składa się z dwóch modułów. Jeden pełni funkcję edukacyjno-wystawienniczą, drugi stanowi natomiast zaplecze gastronomiczne. Część budowlana i montażowa została zakończona, nadal trwa jednak aranżacja i wyposażenie placówki w sprzęt multimedialny, wystawowy i meble³. Większość zaplanowanych działań zostało zrealizowanych, niestety – ze względu na konieczność powtórzenia procedury przetargowej – wciąż nie udało się domknąć procesu dostawy części wyposażenia. Pod kątem działań związanych z pracami budowlanymi, przedsięwzięcie zostało zrealizowane w stu procentach – udało się całkowicie zaadaptować strukturę budynku pod nowe funkcje. W trakcie realizacji pojawiła się jedna zasadnicza, szczególnie uciążliwa trudność na etapie postępowania przetargowego, związana z odwołaniem od decyzji po wyborze najkorzystniejszej oferty przez jednego z uczestników prowadzonego postępowania. Z tego względu konieczne było powtórzenie przetargu na wyłonienie wykonawcy wyposażenia, co spowodowało przesunięcie realizacji całego zadania. Problemem, jaki wpłynął na przebieg wdrożenia przedsięwzięcia, były również masywne przecieki wody do wnętrza obiektu w przyziemiu, które pojawiły się na etapie rozpoczęcia robót budowlanych, po intensywnych opadach deszczu. W celu prawidłowego zabezpieczenia budynku niezbędne okazało się

---

³ Według stanu na dzień 16.04.2024 r.

przeprowadzenie robót dodatkowych, co wpłynęło zarówno na wydłużenie prac, jak i konieczność poniesienia dodatkowych nakładów finansowych.

Uspołecznienie procesu przygotowania i wdrożenia przedsięwzięcia

W proces przygotowania i realizacji przedsięwzięcia od samego początku włączył się Związek Gmin Fortecznych Twierdzy Przemysł oraz Przemyski Ośrodek Sportu i Rekreacji. Liczba instytucji zaangażowanych w realizację całego zamierzenia na różnych jego etapach i w różnej formie, jest jednak znacznie większa. W pracach partycypowały różne jednostki kultury funkcjonujące w mieście, w tym między innymi Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej. Na etapie sporządzania dokumentacji projektowej ważną rolę odegrało natomiast merytoryczne wsparcie Wydziału Promocji i Kultury Urzędu Miejskiego w Przemysłu. Zaangażowanie jednostek administracji było spore – swojego poparcia udzielił również Prezydent Miasta Przemysła.

Przedsięwzięcie jako dobra praktyka

Omawiane przedsięwzięcie stanowi świetny przykład dobrej praktyki – realizacja podobnych zamierzeń jest przede wszystkim gwarancją rozwoju i unowocześnienia oferty turystycznej oraz znaczącego zwiększenia jej atrakcyjności i konkurencyjności w regionie. Dzięki trafnej identyfikacji i wykorzystaniu kluczowych potencjałów opierających się na dziedzictwie historyczno-kulturowym, każde miasto czy wieś może bowiem budować zestaw produktów lokalnych przyciągających rzeszę turystów. Oczywistym jest, że zwiększenie natężenia ruchu turystycznego jest często gwarancją wielokierunkowego rozwoju ośrodków osiedleńczych – przede wszystkim w sferze gospodarczej. Co istotne, rozwój funkcji gospodarczych powinien jednak następować zgodnie z ideą turystyki zrównoważonej (odpowiedzialnej) tak, aby minimalizować jej ewentualny negatywny wpływ na środowisko naturalne i lokalną społeczność.

Niewątpliwą, dodatkową korzyścią wynikającą z realizacji przedsięwzięcia w przypadku Przemysła jest również zwiększenie poziomu świadomości historycznej mieszkańców. Nie wszyscy dysponują bowiem obecnie odpowiednią wiedzą, dotyczącą tak znaczącego obiektu historycznego, jakim jest cała Twierdza Przemysł. Samo przedsięwzięcie było intensywnie i skutecznie promowane w mediach, więc wzbudziło wielkie zainteresowanie samych mieszkańców – tym bardziej, że sam obiekt znajduje się w bardzo atrakcyjnej lokalizacji, przyciągającej nie tylko turystów, ale właśnie samych mieszkańców miasta.

Rekomendacje i podpowiedzi

Inicjatywa – zarówno jej realizacja oraz osiągnięte już efekty – ponad wszelką wątpliwość wpisuje się w definicję dobrej praktyki. Realizatorzy zwracają uwagę, że średniej wielkości

miasta powinny racjonalnie dobrać elementy lokalnej tożsamości do budowania na ich bazie oferty turystycznej oraz kłaść przy tym nacisk na wykorzystanie swojego potencjału w nowoczesnej formie. Mowa tu zarówno o kompleksowym pakiecie informacyjnym, pozostającym do dyspozycji zwiedzających, jak również pełnej dostępności budynku – zarówno architektonicznej, jak i cyfrowej. Realizatorzy podpowiadają jednak przy tym ostrożność w planowaniu terminu i harmonogramu prac oraz uwzględnienie nieoczekiwanych zdarzeń. Sztywne terminy generują konieczność pracy w stresie i trudności w terminowym osiągnięciu oczekiwanego efektu.

Tytuł
przedsięwzięcia

Centrum Dowodzenia – Twierdza Przemysł (część inwestycyjna)

Koordinator

Alicja Żelazko
e-mail: a.zelazko@um.przemysl.pl, nr telefonu: 16 675 20 70

Zdjęcia z realizacji przedsięwzięcia: Centrum Dowodzenia – Twierdza Przemysł

3.2 Centrum Aktywizacji Społecznej (część inwestycyjna)

Integracja i aktywizacja lokalnej społeczności jest istotnym wyzwaniem odnoszącym się do problemów natury demograficznej, nie tylko w Przemysław, ale w wielu podobnych ośrodkach. Istotnym czynnikiem warunkującym intensywność aktywności społecznej i poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy miasta jest m.in. działalność organizacji pozarządowych, które nie tylko reprezentują wszelkie grupy społeczne w dialogu na drodze samorząd-mieszkańcy, ale również bezpośrednio włączają ich przedstawicieli w ten proces.

W Przemysław, jak w wielu miastach podobnej wielkości, funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych. I – jak w przypadku dziesiątek innych miast bywa – wiele z nich mierzy się z ogromnymi problemami, zarówno lokalowymi oraz infrastrukturalnymi, jak i organizacyjnymi. Przedsięwzięcie pn. „Centrum Aktywizacji Społecznej” stanowi skuteczną odpowiedź na wspomniane problemy – jego realizacja przyczyniła się bowiem do podniesienia potencjału przemyskich organizacji pozarządowych i pozwoliła na rozwinięcie ich działalności, a także przełożyła się na stymulowanie i wzmocnienie aktywności społecznej mieszkańców.

Przesłanki towarzyszące opracowaniu przedsięwzięcia

Zapotrzebowanie na realizację przedsięwzięcia zgłosiły bezpośrednio stowarzyszenia i organizacje pozarządowe prowadzące działalność w Przemysław. Wiele z nich nie dość, że nie posiadało swojej siedziby, to zderzało się ze sporym problemem, jakim jest brak odpowiedniego miejsca spotkań. Wspólnie z Pełnomocnikiem Prezydenta do spraw organizacji pozarządowych zaproponowały złożenie wniosku w ramach Programu Rozwój Lokalny, finansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021 oraz budżetu państwa.

Miasto Przemysław posiadało w swoich zasobach niewyremontowany lokal narożny przy ulicy Słowackiego 13, w którym niegdyś znajdowała się apteka. W ramach przedsięwzięcia, lokal ten został zaadoptowany na potrzeby nowo powstałego Centrum Aktywizacji Społecznej. Obiekt przystosowano do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, wykonano odpowiednie prace remontowe, wyposażono w niezbędny sprzęt. Znajdują się w nim obecnie dwie różnej wielkości sale spotkań, zaplecze socjalne, toaleta dla osób niepełnosprawnych oraz pomieszczenia administracyjne.

Zakładane i osiągnięte rezultaty

Dzięki odpowiednio zdiagnozowanym deficytom powstało ważne, a nawet niezbędne miejsce na mapie Przemysław. Realizacja przedsięwzięcia była odpowiedzią na problem braku

zaplecza lokalowego i odpowiedniego miejsca dla wielu funkcjonujących w mieście organizacji pozarządowych, które mogą korzystać nie tylko z przestrzeni biurowej, ale także organizować w niej kameralne koncerty, wystawy, spektakle inne wydarzenia. Nie było to jednak jedynym rezultatem. Placówka pełni również rolę doradczą w kwestii prowadzenia i funkcjonowania organizacji – mowa o wsparciu w zakresie pozyskiwania środków finansowych. Z Centrum Aktywizacji Społecznej korzystają również pozostali chętni mieszkańcy, grupy nieformalne, społeczność niezrzeszona. Obiekt otwarty jest od godziny 7:30 do 18:00 (w soboty do 19:00), a nawet w niektóre niedziele. Dzięki odpowiedniej promocji placówki spędzają tam czas ludzie odczuwający samotność, przede wszystkim seniorzy. Najistotniejszym sukcesem było z pewnością zapewnienie możliwości spotkań i efektywnego wykorzystania czasu lokalnej społeczności oraz zrzeszającym je organizacjom i podmiotom działającym na ich korzyść.

W założeniu, Centrum Aktywizacji Społecznej miało stanowić sposób na wzmocnienie wspólnoty lokalnej Przemysła, w tym poprzez wsparcie współpracy międzypokoleniowej i włączenie społeczne grup defaworyzowanych. Ewaluacja przedsięwzięcia wykazała, iż cel ten udało się osiągnąć – świadczy o tym chociażby zainteresowanie wykorzystaniem infrastruktury CAS oraz organizowanymi w jego ramach wydarzeniami. Realizacja przedsięwzięcia stanowiła odpowiedź na niekorzystną sytuację w sferze społecznej i demograficznej Przemysła – dzięki modernizacji obiektu i wyposażeniu go w niezbędne sprzęty, udało się stworzyć miejsce, w którym m.in. poprzez działalność organizacji pozarządowych udało się pobudzić aktywność przemyskiej społeczności. Świetnym przykładem jest grupa zrzeszająca wielbicieli „planszówek” - Stowarzyszenie „PiK-Pionki i Karty”. Jego członkowie, niezwłocznie po tym jak dowiedzieli się o Centrum, zgłosili chęć wykorzystania udostępnianej w jego ramach infrastruktury w celu organizacji cyklicznych spotkań skupionych wokół gier planszowych. Do ich inicjatywy przyłączyli się inni mieszkańcy, rodziny z dziećmi, w efekcie czego w mieście udało się wykreować wydarzenie, które aktywizuje i łączy mieszkańców, w tym również poza grupami formalnymi i stowarzyszeniami.

Przemysł jest – i niemal zawsze był – miastem wielokulturowym, gdzie ścierały się wpływy prawosławia i katolicyzmu, a ze względu na położenie w pasie przygranicznym, zamieszkuje w nim ludność międzynarodowa ze znaczą przewagą Ukraińców. Aspekt wielowyznaniowości i wielonarodowości stanowi z jednej strony czynnik stymulujący sferę społeczną i świadczy o otwartości miasta na różnorodność, a z drugiej bywa niestety przyczyną konfliktów między przedstawicielami różnych kultur. Realizacja przedsięwzięcia w pewnej mierze pośrednio ogranicza te problemy – dzięki temu, że Centrum Aktywności

Spółecznej jest dostępne dla wszystkich, w jego „czterech ścianach” stykają się różnorodne kultury, narodowości i wyznania, których przedstawiciele otwierają się na siebie wzajemnie i wspólnie spędzają czas. Uczy to nie tylko tolerancji i wrażliwości, ale również otwiera nowe możliwości wykorzystania całego potencjału kapitału społecznego Przemysłu.

Przedsięwzięcie idealnie wpisuje się zatem w jeden z celów strategicznych, jakie Miasto obrało, wypracowując *Plan Rozwoju Lokalnego* – zgodnie z założeniem, Przemysł ma być bowiem *miastem dostępnym, wykorzystującym różnorodność i wielokulturowość do budowania społeczeństwa dialogu, otwartości oraz integracji społecznej*.

Uspołecznienie procesu przygotowania i wdrożenia przedsięwzięcia

Nie do przecenienia jest rola doradcza, jaką pełniła społeczność w procesie realizacji przedsięwzięcia. Organizacje, stowarzyszenia i mieszkańcy najlepiej wiedzą jakiego miejsca potrzebują – podpowiadali więc, sugerowali, jaki układ pomieszczeń, jakie elementy wyposażenia będą optymalne. Koordynator przedsięwzięcia był w nieustannym kontakcie z pełnomocnikiem, który zbierał szczegółowe informacje o zgłaszanym zapotrzebowaniu i przekazywał niezbędne informacje realizatorom. Biorąc pod uwagę wszelkie wskazówki osób zainteresowanych, sporządzono dokumentację projektową i zaadaptowano lokal z uwzględnieniem wszelkich sugestii co do jego funkcjonalności. Dzięki tej intensywnej i ścisłej współpracy przedsięwzięcie zostało zrealizowane w stu procentach i stanowi odpowiedź na realne potrzeby i oczekiwania szerokiej grupy odbiorców.

Przedsięwzięcia jako dobra praktyka

Obserwując efekty wynikające ze zrealizowanego przedsięwzięcia, można z pewnością uznać, że mamy do czynienia z dobrą praktyką, godną powielania. Realizatorzy przekonują, że jest to przedsięwzięcie, jakie każde miasto i każda miejscowość powinny wdrażać i powielać – jego efekty doskonale wpływają na aktywizację mieszkańców oraz wzmocnienie poziomu integracji lokalnej społeczności. To oczywiste, że każdej społeczności – nie tylko w Przemysłu, lecz w większości miast, miasteczek i wsi – wyjątkowo zależy na wygospodarowaniu i przystosowaniu kawałka „własnego miejsca”, które można wykorzystać na swój sposób, zgodnie z indywidualnymi preferencjami. Człowiek, jako istota społeczna, dąży bowiem do tworzenia więzi i podejmowania wspólnych inicjatyw, co pozwoli mu na zaspokojenie potrzeby poczucia przynależności do grupy. Szczególną rolę w tym procesie odgrywa komunikacja, przede wszystkim bezpośrednia, którą umożliwiają właśnie miejsca spotkań takie jak Centrum Aktywizacji Społecznej, gdzie można wspólnie spędzać czas.

Rekomendacje i podpowiedzi

Patrząc na zainteresowanie Centrum Aktywizacji Społecznej wśród mieszkańców Przemysła, można stwierdzić, że inwestycja ta była strzałem w dziesiątkę. Realizatorzy przedsięwzięcia dodają, że dzięki odpowiedniej współpracy z organizatorami i wykonawcami, ale i przyszłymi bezpośrednimi odbiorcami prowadzonych działań, podczas realizacji nie spotkały ich żadne nieoczekiwane trudności czy zagrożenia. Podpowiadają natomiast, że warto słuchać głosu społeczeństwa, być otwartym na sugestie i podszepty organizacji czy pojedynczych mieszkańców. Oni mają bowiem najlepsze rozeznanie w swoich potrzebach i oczekiwaniach, które należy, w miarę możliwości, spełniać.

Tytuł przedsięwzięcia	Centrum Aktywizacji Społecznej (część inwestycyjna)
Koordinator	Alicja Żelazko e-mail: a.zelazko@um.przemysl.pl, nr telefonu: 16 675 20 70

Plakat na drzwiach w Centrum Aktywizacji Społecznej:

3.3 Festiwal „Łączy Nas Historia”

Przemysł jest miastem o wyjątkowej i barwnej historii. Okazuje się, że jego cenne dziedzictwo historyczno-kulturowe jest ogromnym kapitałem, z którego skorzystać mogą współcześni mieszkańcy miasta. W jaki sposób wykorzystać takie bogactwo i ciekawie opowiadać o historii, uczą realizatorzy przedsięwzięcia „Festiwal – Łączy nas historia”.

Przesłanki towarzyszące opracowaniu przedsięwzięcia

Inicjatywa jest autorskim pomysłem przemyskiego radnego, pana Mirosława Majkowskiego, członka wielu organizacji i stowarzyszeń promujących historię oraz kulturę regionu.

Organizatorem festiwalu było natomiast miasto Przemysł wraz z Przemyskim Centrum Kultury i Nauki ZAMEK. Głównym celem realizacji przedsięwzięcia była promocja bogatego dziedzictwa kulturowego Przemysła oraz propagowanie wiedzy historycznej w duchu prawdy, pamięci i pojednania. Za pośrednictwem rekonstrukcji i inscenizacji wybranych wydarzeń historycznych, udało się przekształcić wydarzenie festiwalowe w żywą lekcję historii, przedstawiającą poszczególne epizody z życia miasta.

Pierwsza edycja imprezy odbyła się w 2022 r. – wydarzenie trwało trzy dni i osadzone było w realiach przełomu dziewiętnastego i dwudziestego wieku, kiedy to Przemysł stał się jednym z najważniejszych i najprężniej rozwijających ośrodków w Galicji. Motywem przewodnim była historia Twierdzy Przemysł – zespołu obiektów obronnych i trzeciej co do wielkości twierdzy w Europie. Druga edycja festiwalu (2023 r.) dotyczyła natomiast głównie okresu 20-lecia międzywojennego, sięgając przy tym również do roku 1941 i operacji „Barbarossa”. Przedstawiono, jaki wpływ na Przemysł miały te wydarzenia, jak zmieniły oblicze miasta, które niemal całkowicie zmieniło się w wyniku wojen.

W ramach przedsięwzięcia, w obu edycjach zorganizowano ponadto liczne prelekcje tematyczne, kuchnie polowe, wystawy i ekspozycje oraz widowiska taneczno-muzyczne oraz zorganizowano wydarzenia kończące Festiwal, tj. Galę operetkową oraz widowisko muzyczne w Rynku Starego Miasta pn. „Uśmiechnij się z Kiepurą”. Zakres przedsięwzięcia obejmował również próby do realizacji festiwalu oraz w celu promocji festiwalu, zlecono druk materiałów reklamowych. Zapewniono bezpieczeństwo i ochronę medyczną uczestnikom Festiwalu.

Zakładane i osiągnięte rezultaty

Na etapie przygotowywania przedsięwzięcia zakładano, że jego realizacja będzie stanowiła odpowiedź na problemy Przemysła związane m.in. z niekorzystnymi tendencjami demograficznymi oraz wykorzystanie kluczowych potencjałów miasta, jakim jest jego

wielokulturowość, atrakcyjność turystyczna oraz aktywność organizacji pozarządowych. Wątek wielokulturowości i dziedzictwa historycznego identyfikowany jest bowiem jako szansa na kreowanie wizerunku i marki Przemysła jako miasta dostępnego w rozumieniu ideowym, tzn. jako miasta otwartego na inicjatywy, pomysły i działania oddolne mieszkańców ukierunkowane na realizację wspólnych celów.

W odniesieniu do problemów Przemysła, wypracowano założenia dla interwencji obejmującej przede wszystkim rozbudowanie i podniesienie jakości oferty miejskiej, co miało przełożyć się na wzmocnienie atrakcyjności miasta i jego konkurencyjności w regionie, a tym samym ograniczyć zjawisko odpływu mieszkańców. Podnoszenie świadomości historycznej, integracja społeczności wokół wspólnego dziedzictwa, współdziałanie poprzez włączenie wielu lokalnych grup artystycznych i rzemieślniczych oraz promocja miasta i jego historii – właśnie takie ambitne cele postawili przed sobą inicjatorzy i realizatorzy przedsięwzięcia pn. Festiwal „Łączy nas historia”. Jego adresatem była cała społeczność Przemysła oraz okolicznych gmin, której należało przybliżyć historię regionu, w którym żyją, przedstawić źródła jego tradycji i wielokulturowości.

Ewaluacja przedsięwzięcia wykazała, że jego realizatorom udało się osiągnąć zakładane rezultaty. Miarą sukcesu jest z pewnością ogromna liczba osób biorących udział w wydarzeniu – zarówno po stronie wykonawców, jak i widzów. Zyskano nie tylko planowany efekt poznawczy, edukacyjny ze względu na bardzo wierne odtworzenie autentycznych wydarzeń historycznych oraz ekspozycję historycznych przedmiotów czy kostiumów, ale i osiągnięto sukces na polu integracji społecznej poprzez umożliwienie mieszkańcom czynnego uczestnictwa w przygotowaniu i realizacji festiwalu. W wyniku realizacji przedsięwzięcia udało się zrzęścić środowiska lokalne oraz przybliżyć im niezwykle bogate dziedzictwo historyczno-kulturowe regionu, co z kolei może procentować mocniejszymi więziami z miejscem zamieszkania. Festiwal, jako element oferty kulturalnej Przemysła oraz wydarzenie sprzyjające integracji, staje się ważnym czynnikiem kształtującym poczucie tożsamości lokalnej – z tego względu zakłada się, że realizacja przedsięwzięcia pośrednio przełoży się również na ograniczenie zjawiska migracji.

Uspołecznienie procesu przygotowania i wdrożenia przedsięwzięcia

Co ważne, inicjatorzy przedsięwzięcia postanowili wdrożyć jego założenia w formule jak najbardziej atrakcyjnej oraz angażującej zarówno dzieci i młodzież, jak i seniorów, a także umożliwiającej szerokie, aktywne uczestnictwo przedstawicieli licznych lokalnych stowarzyszeń, grup artystycznych i rzemieślniczych w organizacji festiwalu. Odrzucono przy tym konwencję masowego wydarzenia w przestrzeni miejskiej, podczas którego wykonawcy i odbiorcy odseparowani są od siebie niewidzialnym kordonem. Wprowadzie w procesie

realizacji zaplanowanych działań uczestniczyli również zaproszeni artyści z zewnątrz – w tym rekonstruktorzy z Polski, Czech i Słowacji – jednak ukazanie całej otoczki, zaplecza i życia miejskiego było zadaniem miejscowej społeczności. Mieszkańcy uczestniczyli w realizacji festiwalu również w formie wolontariatu, a całe wydarzenie miało charakter interaktywny – widzowie, poprzez sam fakt udziału, stawali się zarówno odbiorcami, jak i aktorami akcji. Mieszkańcy miasta mieli zatem możliwość doświadczenia swoistej podróży w czasie dzięki udziałowi w rekonstrukcjach wydarzeń historycznych oraz odtworzeniu minionej rzeczywistości w przestrzeni publicznej.

Trudności i bariery towarzyszące realizacji przedsięwzięcia

Inicjatorzy przedsięwzięcia przyznają, że zadanie było ambitne i niełatwe do wykonania ze względu na jego charakter i skalę – wiele elementów widowiska wymagało bowiem odpowiednich kostiumów, narzędzi czy atrybutów militarnych. Pojawiły się też wyzwania natury technicznej – już w trakcie bezpośrednich przygotowań do organizacji walk w formie rekonstrukcji historycznej okazało się, że taka inicjatywa wymaga zaangażowania ogromnego taboru samochodowego, specjalnego oświetlenia i nagłośnienia, co przełożyło się na generowanie dodatkowych kosztów. Ponadto, ze względu na dużą skalę wydarzenia oraz fakt, iż odbywało się ono w przestrzeni publicznej, łączyło się z pewnymi utrudnieniami również dla uczestników ruchu drogowego, głównie kierowców. W związku z realizacją wydarzenia konieczne było wyłączenie z ruchu niektórych ulic i parkingów w Przemysłu oraz takie zorganizowanie ruchu alternatywnego, aby mimo wszystko umożliwić mieszkańcom i turystom dojazd na wszystkie wydarzenia towarzyszące. Miasto opracowało mapę utrudnień w ruchu oraz zachęcało przy tym do pozostawienia samochodu i korzystania z komunikacji autobusowej oraz kolei linowej na Zniesieniu.

Przedsięwzięcia jako dobra praktyka

Nie ma najmniejszych wątpliwości, że podobne przedsięwzięcia angażujące społeczność lokalną są godne naśladowania i wpisują się w definicję dobrych praktyk – do ich realizacji potrzebna jest jednak ciekawa, kreatywna koncepcja, uwzględniająca lokalne uwarunkowania. Każde miasto, mniejsze czy większe, posiada bowiem własne, unikatowe walory i zasoby historyczno-kulturowe, które będą stanowić bazę do realizacji podobnych wydarzeń. Niezależnie od tego, czy są to zabytki lub tradycje rozpoznawalne na skalę krajową czy lokalny folklor, detale te stanowią element lokalnej tożsamości i powinny być powodem do dumy z dziedzictwa dla lokalnej społeczności. Co więcej, zaangażowanie mieszkańców w przygotowanie i realizację podobnych przedsięwzięć jest szczególnie istotne – inicjatorzy niniejszego Festiwalu przekonują, że współodpowiedzialność za realizację imprezy mieszkańców miasta i artystów zewnętrznych daje wyjątkowy efekt. Uważają,

że „Festiwal – Łączy nas historia” jest wspaniałym przykładem symbiozy widzów, lokalnych twórców i znanych artystów z zewnątrz.

Rekomendacje i podpowiedzi

Realizatorzy przedsięwzięcia przekonują, że tego typu zamierzenie wymaga wyjątkowo precyzyjnych szacunków jeszcze przed jego realizacją – warto uwzględnić możliwości i stan infrastruktury miejscowej. Dodają, że faktyczny kłopot może sprawić szczegółowe, trafne oszacowanie środków w trakcie kompozycji budżetu. Warto więc omówić i precyzyjnie określić zapotrzebowanie techniczne, potencjał infrastrukturalny – a nie jest to zadanie łatwe. Realizatorzy podpowiadają również, że skutecznym rozwiązaniem byłoby podjęcie współpracy z dodatkowym partnerem, odpowiedzialnym właśnie za rozwiązywanie tego typu dylematów logistycznych.

Tytuł przedsięwzięcia	Festiwal "Łączy Nas Historia"
Koordynator	Renata Nowakowska (Przemyskie Centrum Kultury i Nauki ZAMEK) e-mail: sekretariat@kultura.przemysl.pl, nr telefonu: 16 678 50 61

Plakat promujący Festiwal „Łączy nas Historia”:

3.4 Od wykluczenia do aktywizacji osób niepełnosprawnych (część inwestycyjna)

Przedsięwzięcie „Od wykluczenia do aktywizacji osób niepełnosprawnych” jest dowodem na to, jak bardzo otwartość na oddolne inicjatywy społeczne jest istotna dla funkcjonowania samorządu i sprzyja realizacji jego zadań własnych.

Sama koncepcja zamierzenia powstała dzięki trenerowi bocce – gry, która w Polsce (a co dopiero w Przemysłu), była dotychczas nieznaną. Jest to wywodząca się z Włoch dyscyplina sportu, przypominająca grę w kule. Ze względu na wysokie walory rehabilitacyjne i integracyjne oraz uniwersalność, bocce jest jednym z najpopularniejszych sportów uprawianych przez osoby z niepełnosprawnościami.

W ramach realizacji przedsięwzięcia „Od wykluczenia do aktywizacji osób niepełnosprawnych” w Przemysłu powstał pierwszy w Polsce zadaszony boczodrom – obiekt służący do uprawiania bocce. Zapotrzebowanie na tego typu infrastrukturę zidentyfikowano dzięki inicjatywie wspomnianego trenera, który we współpracy ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Przemysłu zgłosił pomysł na realizację przedsięwzięcia. Co istotne – inicjatywa doskonale wpisowała się działania, których realizacja jest obowiązkiem nie tylko Przemysłu, ale wszystkich jednostek samorządowych: mowa o opiece nad osobami z niepełnosprawnością i ich wspieraniu, m.in. poprzez tworzenie atrakcyjnych warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu oraz wzmacnianie ich integracji ze społeczeństwem.

Przesłanki towarzyszące opracowaniu przedsięwzięcia

Fundamentalnym założeniem opisywanego przedsięwzięcia było stworzenie infrastruktury umożliwiającej integrację różnych środowisk z terenu miasta w duchu sportowej rywalizacji. W efekcie jego realizacji w Przemysłu powstał boczodrom w formie zewnętrznego krytego kortu do gry. Inicjatorom zależało na budowie obiektu zadaszonego, co umożliwiłoby eksploatację obiektu przez cały rok, niezależnie od warunków pogodowych. Ponadto, dostosowano istniejącą salę gimnastyczną pod kątem stworzenia odpowiednich warunków jej wykorzystania głównie przez osoby z niepełnosprawnościami intelektualnymi. Zamontowano materace wygłuszające oraz klimatyzację. Sama inicjatywa wzbudziła ogromne zainteresowanie w mieście właśnie ze względu na jego innowacyjność - Przemysł stał się wyjątkowym, jednym w Polsce miastem dysponującym tego typu obiektem. Boczodrom usytuowano w najbliższym sąsiedztwie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1, przeznaczonego dla osób z różnymi niepełnosprawnościami sprzężonymi, a w większości intelektualnymi. Lokalizacja ta jest jak najbardziej celowa, ponieważ boczodrom powstał z myślą głównie o tych użytkownikach.

Zakładane i osiągnięte rezultaty

Głównym i podstawowym celem przedsięwzięcia było włączenie społeczne oraz aktywizacja osób z niepełnosprawnościami poprzez zapewnienie im warunków do partycypacji w życiu miejskim. Z uwagi na fakt, iż osoby te często z powodu własnych słabości, jak również uprzedzeń panujących wśród społeczeństwa są izolowane i odtrącane. Problem ten zauważalny jest w wielu miastach – próba Przemyśla skoncentrowana na jego ograniczeniu poprzez realizację niniejszego przedsięwzięcia dała pozytywne rezultaty. Realizacja zamierzenia nie tylko przyczyniła się do wspierania integracji lokalnej społeczności i zapobiegania wykluczeniu społecznemu, ale również wpłynęła na zwiększenie możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego, przede wszystkim osobom z niepełnosprawnościami. Nowa infrastruktura rozszerzyła ofertę rekreacyjno-sportową i uzupełniła ją, dając możliwość organizacji indywidualnych i grupowych zajęć dla szerokiego grona odbiorców – nie tylko osób z niepełnosprawnościami.

Dodatkowo inicjatorom przedsięwzięcia zależało na rozpropagowaniu tak ciekawej i wciąż niedostatecznie znanej formy aktywnego spędzania wolnego czasu, co zdecydowanie się udało. Z obiektu chętnie korzystają bowiem nie tylko mieszkańcy Przemyśla, ale również okolicznych gmin, a także odwiedzający miasto turyści. Inicjatywa cieszy się szczególnym zainteresowaniem uczniów przemyskich szkół, którzy zyskali dostęp do bardziej urozmaiconej oferty sportowej i możliwość rozwoju swoich zainteresowań w nowym kierunku. Należy tu podkreślić, jak ogromne znaczenie ma integracja dzieci i młodzieży wokół sportu – poznawanie nowej dyscypliny i uczęszczanie na zajęcia w mieszanych grupach, obejmujących zarówno osoby z niepełnosprawnościami, jak i bez. Dzięki takim inicjatywom w społeczeństwie kształtowana jest świadomość i wrażliwość na potrzeby innych oraz propagowana jest tolerancja i szacunek wobec osób zagrożonych wykluczeniem.

Jako że bocce jest dyscypliną sportową, nie sposób odmówić tego typu aktywnościom korzystnego wpływu na zdrowie, nie tylko fizyczne, ale i psychiczne. Szczególnie, jeśli weźmie się pod uwagę jej walory rehabilitacyjne wynikające z oddziaływania ćwiczeń na doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej, wspieranie motoryki i ogólnej sprawności ruchowej. Niewątpliwym jest również korzystny wpływ uprawiania tej dyscypliny na samopoczucie psychiczne poprzez wyzwalamie pozytywnych emocji związanych ze sportową rywalizacją i radością z grupowych lub indywidualnych sukcesów sportowych. Zawodnicy bocce kształtują również umiejętności społeczne takie jak współdziałanie w zespole, co ma szczególne znaczenie w procesie budowania i utrzymywania więzi społecznych.

Fakt posiadania przez Przemyśl pierwszego zadaszzonego kortu do uprawiania bocce w Polsce został skutecznie nagłośniony w lokalnych i ogólnopolskich mediach. Dzięki temu więcej mieszkańców dowiedziało się o istnieniu obiektu, co miało niebagatelny wpływ na liczbę jego użytkowników. Ze względu na istnienie boczodromu, do Przemyśla przyjeżdżają

miłośnicy tej gry z innych miast, organizowane są tu zawody i olimpiady. Można zatem stwierdzić, iż realizacja przedsięwzięcia przełożyła się nie tylko na rozwój miasta w sferze społecznej, lecz również podniosła poziom jego konkurencyjności w regionie pod kątem turystycznym.

Trudności i bariery towarzyszące realizacji przedsięwzięcia

Po zakończeniu działań związanych z realizacją przedsięwzięcia można ponad wszelką wątpliwość stwierdzić, że osiągnięto wszystkie cele zakładane na etapie prac koncepcyjnych. Mowa o stworzeniu atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu, dostępnej dla wszystkich mieszkańców miasta, w tym dla osób z niepełnosprawnościami. Realizatorzy nie odnotowali żadnych poważnych przeszkód i trudności w realizacji opisywanego przedsięwzięcia. Jediną niewielką komplikacją, którą jednak przewidziano na wczesnym etapie prac, była konieczność odpowiedniego, bardzo precyzyjnego dopasowania obiektu do konkretnych standardów wyrażanych w regulaminach i zasadach gry. Mowa tu nie tylko o rozmiarach kortu, ale też takich aspektach jak np. wysokość trawy stanowiącej jego nawierzchnię czy rodzaj i sposób montażu band. Dzięki odpowiedniej koordynacji udało się uzyskać odpowiednie informacje i dostosować obiekt do regulaminowych wymogów.

Przedsięwzięcia jako dobra praktyka

Realizatorzy są w pełni przekonani, że podobne innowacyjne zamierzenia warto powielać i wdrażać w innych miastach – okazuje się bowiem, że istnieje ogromne zapotrzebowanie na tak nieoczywistą formę aktywnego spędzania czasu. Chociaż samo przedsięwzięcie stworzone było głównie z myślą o osobach z niepełnosprawnościami, to z jego efektów korzystają przedstawiciele różnych grup społecznych. Zainteresowanie podobnymi aktywnościami jest ogromne, warto więc powielać dobrą praktykę związaną z rozwijaniem możliwości spędzania wolnego czasu – nie wszystkie działania muszą koniecznie doprowadzić do powstania obiektu tak nietypowego jak przemyski boczodrom, mogą natomiast z łatwością osiągnąć podobny efekt społeczny. Jest to wprawdzie rzecz na ten moment innowacyjna, lecz mimo wszystko nieskomplikowana, zachęcająca do integracji społecznej, a przede wszystkim do włączenia w życie społeczne osób z niepełnosprawnościami.

Uspołecznienie procesu przygotowania i wdrożenia przedsięwzięcia

Inicjatorzy przedsięwzięcia przekonują, że to właśnie integracja osób z niepełnosprawnościami i zapewnienie im bezpiecznej dostępności obiektu stanowi największy atut i walor przedsięwzięcia. Dodają przy tym, że nie do przecenienia jest też odpowiedni dobór współpracowników i współrealizatorów. Fundamentalnym elementem przyczyniającym się do sprawnej realizacji i finalizacji przedsięwzięcia była bowiem wzorcowa współpraca z dyrekcją Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego, na

terenie którego powstał boczodrom oraz aktywność i zaangażowanie profesjonalnego trenera bocce. Ogromny wpływ na realizację założeń miało również zaangażowanie rodziców adeptów wspomnianego ośrodka, których sugestie ułatwiły identyfikację potrzeb i oczekiwań osób z niepełnosprawnościami.

Rekomendacje i podpowiedzi

Ze względu na charakter i specyfikę przedsięwzięcia, zaangażowanie docelowych odbiorców w jego przygotowanie i realizację jest kluczowe dla skutecznego wdrożenia założeń oraz osiągnięcia zakładanych rezultatów. Produkty przedsięwzięcia skierowane były bowiem przede wszystkim do osób z niepełnosprawnościami, których potrzeby i oczekiwania są nieco bardziej złożone oraz często umykają przedstawicielom innych środowisk. Z tego względu bieżące konsultacje z docelowymi użytkownikami powstającej infrastruktury są konieczne, aby żadne istotne czynniki i uwarunkowania nie umknęły realizatorom.

W przypadku przedsięwzięcia „Od wykluczenia do aktywizacji osób niepełnosprawnych”, być może to właśnie dzięki wzorcowej współpracy przy jego realizacji, na pytanie o trudności i zagrożenia przy wdrożeniu podobnych praktyk, realizatorzy odpowiadają pewnym głosem: „Nie przypominamy sobie żadnych poważnych komplikacji”.

Tytuł przedsięwzięcia

Od wykluczenia do aktywizacji osób niepełnosprawnych (część inwestycyjna)

Koordinator

Alicja Żelazko
e-mail: a.zelazko@um.przemysl.pl, nr telefonu: 16 675 20 70

Zdjęcia z realizacji boczodromu

3.5 Przemysł(any) System Informacyjny (PSI)

Przeprowadzony w 2019 roku audyt stron internetowych jednostek oświatowych w Przemysłu wykazał, że 98% z nich nie spełniało wówczas standardów dostępności, a Biuletyny Informacji Publicznej (BIP) 90% jednostek nie spełniały podstawowych wymagań przewidzianych dla tego typu publikatorów. Z analizy finansowej kosztów ponoszonych przez jednostki oświatowe wynikało ponadto, iż usługi hostingu i utrzymania BIP łącznie kosztują około 60 tys. zł rocznie, przy czym obowiązujące umowy nie dotyczyły zapewnienia standardów przewidzianych przepisami prawa.

Przesłanki towarzyszące opracowaniu przedsięwzięcia

Problem ten nie dotyczy wyłącznie Przemysłu. Raport „Dostępność cyfrowa podmiotów publicznych”⁴ za 2022 r., przedstawiający wyniki monitoringu stanu dostępności stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów nie pozostawia złudzeń, jak wiele w kwestii dostępności pozostaje jeszcze do zrobienia. Z badania wynika, że żadna z monitorowanych stron internetowych i żadna z aplikacji mobilnych nie była w pełni zgodna z ustawą o dostępności cyfrowej⁵. Szczegółowa analiza stron internetowych wykazała, że spośród 100 stron 98 zostało uznane za częściowo zgodne, a 2 za niezgodne z ustawą o dostępności cyfrowej. W przypadku aplikacji mobilnych 26 było natomiast częściowo zgodnych i 18 niezgodnych z ustawą o dostępności cyfrowej. Pokazuje to skalę problemu w całym kraju.

Zakładane i osiągnięte rezultaty

Do Prezydenta Miasta Przemysłu o pomoc w rozwiązaniu problemu związanego z potrzebą dostosowania stron internetowych w ostatnich latach apelowali Dyrektorzy jednostek oświatowych oraz innych jednostek organizacyjnych miasta. Ze względu na brak lub niedostateczny poziom odpowiednich kompetencji w tym zakresie oraz ograniczone środki pieniężne, administracja stron była – i w niektórych przypadkach wciąż jest – niezwykle uciążliwa. W odpowiedzi na te potrzeby i oczekiwania, wypracowano narzędzie, który umożliwi świadczenie usług dostępu do informacji publicznej w sposób niedyskryminujący beneficjentów końcowych, ze szczególnym uwzględnieniem niepełnosprawności – tak powstał Przemysł(any) System Informacyjny (PSI).

⁴ Informacja ministra ds. informatyzacji o wynikach monitorowania w 2022 r. zapewnienia dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych – „Dostępność cyfrowa podmiotów publicznych – wyniki monitoringu stron internetowych i aplikacji mobilnych w 2022 r.”

⁵ Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 848)

Przemysł(any) System Informacyjny to nowe narzędzie elektroniczne, które pozwala na zwiększenie dostępu do informacji dla wszystkich mieszkańców, w tym grup o szczególnych potrzebach i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Całe zamierzenie uwzględnia standardy cyfrowe, informacyjno-promocyjne, szkoleniowe przede wszystkim poprzez zapewnienie zgodności ze standardem WCAG 2.1 oraz ustawą o dostępności cyfrowej. Odbiorcami przedsięwzięcia są mieszkańcy miasta, którzy zyskują dzięki jego wdrożeniu dostęp do usług publicznych. Wszystkie systemy w jego ramach posiadają moduł umożliwiający zasilanie Portalu Otwartych Danych Miejskich, którego założeniem jest zbieranie, przetwarzanie i udostępnianie otwartych danych stanowiących cenny zasób informacyjny dla mieszkańców, przedsiębiorców i instytucji miejskich, a także środowisk akademickich i studentów. Realizacja zamierzenia wiązała się również z wypracowaniem miejskich standardów dostępności cyfrowej – są to wymogi związane z przygotowaniem treści dostępnych cyfrowo. Wszystkie strony objęte zakresem przedsięwzięcia posiadają ujednolicony koloryt i styl (layout), co ułatwia korzystanie i nawigację w ich obrębie oraz zwiększa ich funkcjonalność. Jednolita polityka informacyjna, zarządzanie i autoryzacja publikowanych treści i komunikatów jest nie wątpliwą zaletą tego rozwiązania.

Głównym elementem wdrażanych zmian były oczywiście funkcje umożliwiające korzystanie ze stron i ułatwiający odbiór ich treści osobom z niepełnosprawnościami. Wśród kluczowych funkcji znalazła się m.in. możliwość zmiany wielkości i kontrastu czcionki czy odczytania tekstu przez lektora, a więc istotne narzędzia zwiększające dostępność stron dla osób z dysfunkcjami wzroku lub niewidomych.

Uspołecznienie procesu przygotowania i wdrożenia przedsięwzięcia

Założenia i zmiany w zakresie funkcjonalności systemu zostały wypracowane z udziałem osób odpowiedzialnych za koordynację jego wdrożenia w jednostkach podległych JST (w tym w szkołach i innych placówkach edukacyjnych oraz innych jednostkach organizacyjnych miasta). W ramach spotkań z beneficjentami przeprowadzono analizę przedwdrożeniową, która pozwoliła na identyfikację kluczowych rozwiązań, jakie są niezbędne do efektywnego i skutecznego wdrożenia przedsięwzięcia. Konieczne okazało się wdrożenie systemu do publikowania treści oraz systemów pozwalających na walidację danych przed ich publikacją. Niezbędne było również wykorzystanie mechanizmów sztucznej inteligencji, co znacząco usprawniło i podniosło jakość prac. Działaniem, które obecnie miasto realizuje poza projektowo we współpracy z podmiotem, który odpowiadał za wdrożenie systemu, jest implementacja mechanizmów sztucznej inteligencji w obszarze przygotowywania contentu. Ich zadaniem będzie możliwość walidacji treści informacji i komunikatów pod kątem stylistycznym oraz prostego języka przekazu i łatwiejszego rozumienia go przez odbiorcę.

Trudności i bariery towarzyszące realizacji przedsięwzięcia

W trakcie realizacji przedsięwzięcia, jego realizatorzy napotkali barierę związaną z ograniczonymi zasobami ludzkimi niezbędnymi do obsługi stron internetowych i BIP. Częstym problemem w jednostkach, w których wdrażano system, był bowiem brak możliwości delegowania odpowiednio wykwalifikowanych osób do realizacji konkretnych zadań. W szkołach są one powierzane np. nauczycielom informatyki, którzy administrują stronami w ramach dodatkowego zadania – nie jest to główny zakres ich obowiązków służbowych czy zainteresowań zawodowych. Szczególnie zła sytuacja dotyczy przedszkoli, gdzie z uwagi na specyfikę tego sektora kadra niekoniecznie dysponuje niezbędnymi kwalifikacjami i zasobami osobowymi. W celu efektywnego wdrożenia założeń przedsięwzięcia, w przyszłości rozważane jest stworzenie centrum usług cyfrowych dla miasta tak, aby ustawa i formalne obszary działań BIP miały profesjonalną obsługę.

Elementem działań związanych z wdrożeniem Przemysł(anego) Systemu Informacyjnego była kampania promocyjno-informacyjna realizowana za pośrednictwem mediów społecznościowych. Filmy promujące przedsięwzięcie oraz dostępność cyfrową publikowane na profilach miejskich posiadały tłumacza migowego, aby zapewnić szerokie grono odbiorców. Ponadto, w celu efektywnego wdrożenia systemu zostały przeprowadzone szkolenia dla administratorów i redaktorów wdrożonych stron internetowych oraz BIP, na które zarejestrowało się ponad 100 osób. Podobne działania zostały skierowane również dla przedsiębiorców – w tym przypadku skupiono się na bardziej ogólnych warsztatach na temat dostępności cyfrowej. Mimo szerokiej promocji i faktu, że warsztaty te były bezpłatne, organizatorzy spotkali się z niewielkim zainteresowaniem. Miasto dwukrotnie realizowało nabór, korzystając przy tym z pomocy Przemyskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. (PARR) w przeprowadzeniu rekrutacji. PARR wielokrotnie wysyłała newsletter informujący o warsztatach do bazy przedsiębiorców, a Koordynator przedsięwzięcia osobiście dzwonił i rozsyłał wiadomości zapraszające do udziału w warsztatach poprzez media społecznościowe. Warsztaty ostatecznie odbyły się, ale wzięła w nich udział mniejsza niż planowano grupa osób.

Przedsięwzięcia jako dobra praktyka

Przemysł(any) System Informacyjny stanowi świetny przykład dobrej praktyki, którą warto powielać na szerszą skalę. Przedsięwzięcie odpowiada na istotny problem z punktu widzenia osób z niepełnosprawnościami, zapewniając im dostęp do usług publicznych. Dzięki wdrożeniu systemu, strony internetowe i BIP przemyskich instytucji są łatwe w obsłudze, a ich treści są czytelne również dla osób z dysfunkcjami. Ponadto, istotną mocną stroną systemu jest fakt, iż jego wdrożenie jest przystępne cenowo – wśród klientów dostawcy oprogramowania znajdują się również małe gminy, co świadczy o tym, iż jest to rozwiązanie potrzebne i wykonalne nie tylko w nieco większych miastach takich jak Przemysł. Biorąc pod

uwagę wymogi ustawowe i chęć samorządów do upowszechniania swoich usług oraz zapobiegania wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami, realizacja podobnych przedsięwzięć jest zdecydowanie działaniem godnym naśladowania. Opracowanie standardów dostępności cyfrowej, w których znajdują się wytyczne w zakresie przygotowywania stron oraz treści tak, aby spełniały one wymogi prawne i formalne, pomoże jednostkom organizacyjnym efektywnie docierać do szerokiego grona odbiorców ich działalności.

Rekomendacje i podpowiedzi

Mimo drobnych komplikacji, system udało się wdrożyć z sukcesem. Stanowi on obecnie narzędzie pracy wielu administratorów stron internetowych i BIP oraz jest stale nadzorowany w zakresie działań bieżących. Wdrożenie systemowe jest realizowane przez firmę ekspercką, natomiast wszelkie działania w tym zakresie koordynuje Miasto. Przedsięwzięcie jest bardzo elastyczne, a jego założenia umożliwiają dostosowanie systemu do indywidualnych potrzeb, wprowadzanie niezbędnych korekt i stałe rozwijanie funkcjonalności. Ponadto, odpowiednio skonstruowana umowa z wykonawcą gwarantuje zgodność z wymogami ustawowymi i wdrażanie obowiązujących oraz zmieniających się przepisów z uwzględnieniem terminów narzucanych przez ustawodawcę.

Tytuł przedsięwzięcia

Przemysł(any) System Informacyjny (PSI)

Koordinator

Rafał Porada
e-mail: r.porada@um.przemysl.pl, nr telefonu: 16 675 20 62

Screen z filmu informacyjnego dotyczącego przedsięwzięcia: Przemysł(any) System Informacyjny (PSI)

Norway grants

**Czym jest system PSI ?
Przemysł(any) System Informacyjny**

„Przemysł(any) System Informacyjny PSI”, system zarządzania treścią strony internetowej oraz strony podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej jednostki publicznej. Jest jednym z elementów projektu „Razem Zmieniamy Przemysł!”.

Aktywne Wideo
Projekt: „Razem Zmieniamy Przemysł!”
Wdrożenie systemu WIP

3.6 Razem wspieramy lokalny biznes (działania nieinwestycyjne)

Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki w ogromnej mierze decyduje o sytuacji ekonomicznej mieszkańców oraz wyznacza możliwości rozwojowe miasta. Z tego względu wspieranie lokalnej przedsiębiorczości staje się coraz częściej głównym kierunkiem interwencji samorządów ukierunkowanej na wieloaspektowy, dynamiczny rozwój ośrodków osiedleńczych. Nierzadko zdarza się jednak, że podejmowane inicjatywy i proponowane rozwiązania nie przekładają się na realne ograniczenie problemów, poprawę warunków do prowadzenia działalności gospodarczej czy zwiększenie atrakcyjności lokalnego rynku pracy. Funkcję swoistego kierunkowskazu dla interwencji w tym zakresie może pełnić przedsięwzięcie pn. „Razem wspieramy lokalny biznes”, realizowane w ramach projektu „Razem Zmieniamy Przemysł” przez Przemyską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A.

Przesłanki towarzyszące opracowaniu przedsięwzięcia

Sama idea przedsięwzięcia wynikała ze sprawnego zdiagnozowania problemów we współpracy z najbardziej zainteresowanymi – czyli lokalnymi przedsiębiorcami. Mowa tu o problemie związanym ze sporym rozproszeniem informacji niezbędnych w prowadzeniu działalności gospodarczej, a więc wiedzy dotyczącej konkretnych programów, możliwości dofinansowań czy pożyczek preferencyjnych na rozwój działalności, jak również ewentualnych zmian w prawie, w tym na poziomie lokalnym. Faktyczne rozproszenie najistotniejszych informacji było w Przemysłu sporym problemem. Poszczególne urzędy i instytucje przekazywały do tej pory wszelkie informacje swoimi kanałami, brakowało spójnej, kompleksowej bazy ogólnodostępnych danych. Istotnym aspektem stanowiącym impuls do realizacji niniejszego przedsięwzięcia była również chęć intensyfikacji współpracy i integracji – sieciowanie ludzi i biznesu, wymiana doświadczeń i pomysłów, stanowiąca niezbędny element rozwoju większych i mniejszych przedsiębiorstw.

W ramach przedsięwzięcia „Razem wspieramy lokalny biznes” wdrożono trzy podstawowe rozwiązania stanowiące odpowiedź niski poziom aktywności i konkurencyjności przemyskich przedsiębiorców oraz niedostateczny poziom współpracy międzysektorowej:

- Utworzono stronę internetową pn. „Przemyski Portal Gospodarczy”,
- Zorganizowano cykliczne spotkania lokalnych przedsiębiorców w formie śniadań biznesowych pt. „Przemyskie spotkania biznesu”,
- Uruchomiono Punkt informacyjny dla przedsiębiorców „Biznes Info”.

Celem utworzenia „Przemyskiego Portalu Gospodarczego”⁶ było skupienie w jednym miejscu informacji, które mogą być przydatne przedsiębiorcom. Strona stanowi swoistą bazę

⁶ <https://przemyskipg.pl/>

aktualności na temat możliwości wsparcia finansowego, zyskania dotacji i pożyczek oraz informacji na temat istotnych zmian w przepisach prawa lokalnego. Ponadto, na stronie można znaleźć informacje na temat wolnych lokali będących w zasobach Gminy Miejskiej Przemysł przeznaczonych pod działalność gospodarczą na terenie miasta, a także oferty lokalnych firm. W ramach „Przemyskich Spotkań Biznesu” około 10-15 przedsiębiorców spotykało się średnio co kwartał w formule wspólnych śniadań i przy kawie dyskutowało, wymieniało opinie oraz doświadczenia. W zależności od tematu i identyfikowanych potrzeb, na spotkania zapraszano urzędników, prawników i doradców, z którymi omawiano bieżące problemy lokalnego środowiska biznesowego. Odpowiednio dobrani eksperci wspierali przedsiębiorców radą oraz specjalistyczną wiedzą. Kolejnym udanym produktem było utworzenie specjalnego punktu informacyjnego dla przedsiębiorców o nazwie „Biznes Info”. Każdy przedsiębiorca ma możliwość – czy to osobiście, czy drogą elektroniczną za pośrednictwem e-formularza⁷ – pozyskać odpowiednią wiedzę czy odpowiedź na nurtujące pytanie od dyżurującego codziennie konsultanta. Bezpłatne usługi informacyjne obejmują przede wszystkim tematykę taką jak bezzwrotne i zwrotne źródła finansowania działalności gospodarczej oraz dofinansowanie szkoleń dla przedsiębiorców.

Zakładane i osiągnięte rezultaty

W założeniu, rezultatem przedmiotowego działania miało być zwiększenie kapitału społecznego i innowacyjności w środowisku lokalnego biznesu poprzez projekty szkoleniowe, doradcze i konsultacyjne, a tym samym wzmocnienie kompetencji zaangażowanych branż gospodarczych. Istotą przedsięwzięcia „Razem wspieramy lokalny biznes” było zatem realne wsparcie lokalnych przedsiębiorców poprzez realizację trzech konkretnych produktów – cel ten niewątpliwie został osiągnięty. Ogromnym zainteresowaniem cieszył się Przemyski Portal Gospodarczy – w tym przypadku wskaźniki są wyjątkowo mierzalne, a świadectwem popularności inicjatywy jest bardzo duża liczba odsłon serwisu. Beneficjenci chwalili sobie możliwość pozyskania takich informacji, jak chociażby wiadomość o preferencyjnych pożyczkach na rozwój działalności gospodarczej z Banku Gospodarstwa Krajowego, organizowanych konferencjach biznesowych, nowych perspektywach unijnych, czy też naborze wniosków przez Wojewódzki Urząd Pracy lub Urząd Marszałkowski w Rzeszowie. Poprzez opisywany portal można również pozyskać informacje o wolnych lokalach, które są w posiadaniu miasta, możliwościach inwestycyjnych czy najistotniejszych zmianach w prawie lokalnym. Mniej mierzalnym efektem jest potencjalna integracja lokalnych przedsiębiorców – na efekty pobudzenia współpracy będzie trzeba pewnie poczekać. Natomiast probierzem sukcesu jest spore zainteresowanie

---

⁷ <https://www.razemzmieniamyprzemysl.parr.pl/formularz-konsultacji-biznes-info>

Przemyskimi Spotkaniami Biznesu – przedsiębiorcy sami dopytywali, czy ta inicjatywa będzie miała swoją kontynuację.

Trudności i bariery towarzyszące realizacji przedsięwzięcia

Jedynym większym wyzwaniem stojącym przed realizatorami, było pozyskanie zaufania beneficjentów, czyli lokalnych przedsiębiorców. Jest to, jak wiadomo, grupa zawodowa nie dysponująca nadmiarem wolnego czasu – koniecznością było więc przekonanie ich, że warto skorzystać z produktów, które pozytywnie wpłyną na ułatwienie im prowadzenia działalności gospodarczej. Istotne w tym zakresie jest dostosowanie zaproszeń i ofert do specyfiki różnych branż oraz odpowiednie przedstawienie realnych korzyści płynących z udziału w przedsięwzięciu.

Uspołecznienie procesu przygotowania i wdrożenia przedsięwzięcia

Ważnym aspektem, który przyczynił się do skutecznej realizacji przedsięwzięcia, była wzorowa współpraca z Urzędem Miejskim w Przemyślu. Szczególnie w kwestii merytoryki – czyli rozliczenie wniosków czy planowanie realizacji od strony finansowej. Ze względu na specyfikę inicjatywy, trudno wspominać tu o szerszej współpracy ze społecznością czy organizacjami pozarządowymi. Najbardziej istotne były szerokie konsultacje z podmiotami zainteresowanymi – czyli przemyskimi przedsiębiorcami. Bieżący kontakt z tą grupą interesariuszy umożliwił trafne zdiagnozowanie problemów i wypracowanie skutecznych rozwiązań ukierunkowanych na poprawę warunków do prowadzenia działalności gospodarczej w mieście.

Przedsięwzięcia jako dobra praktyka

Realizatorzy przedsięwzięcia są przekonani, że idealnie wpisuje się ono w formułę dobrych praktyk i mocno zachęcają do powielania podobnych inicjatyw w innych miastach. Choć sama idea nie jest wcale nadmiernie skomplikowana, to jej realizacja stanowi realne wsparcie dla szerokiej grupy przedsiębiorców – niezależnie, czy mowa o wąskiej działalności, czy nieco większym biznesie. Oczywistym jest, że sprawne funkcjonowanie lokalnego biznesu to możliwość zatrzymania odpływu mieszkańców średnich i mniejszych miast do największych metropolii. Realizatorzy przedsięwzięcia dodają również, że skuteczną realizację podobnej inicjatywy z pewnością ułatwi odpowiednia atmosfera przy współpracy z osobami prowadzącymi działalność gospodarczą.

Rekomendacje i podpowiedzi

„Więcej mówić – mniej słuchać” to motto, które realizatorzy przedsięwzięcia podpowiadają osobom zainteresowanym jego powielaniem. Słuchając przedsiębiorców można wyciągnąć wiele istotnych wniosków, a tym samym lepiej zrozumieć ich problemy i wyzwania. Są one dość podobne, niezależnie, czy mówimy o jednoosobowej działalności gospodarczej, małej

lokalnej firmie, czy średnim przedsiębiorstwie. Tym bardziej, że wiele tych problemów można faktycznie rozwiązać na poziomie lokalnym – jak chociażby wdrożenie jakiejś ulgi w podatkach inwestycyjnych.

Przedsięwzięcie stanowiło skuteczną odpowiedź na problemy identyfikowane w Przemysłu, a jego realizacja przełożyła się na wzmocnienie potencjału inwestycyjnego miasta.

Kluczowym czynnikiem warunkującym sukces w tym obszarze jest stała współpraca Miasta z Przemysłą Agencją Rozwoju Regionalnego S.A. i wykorzystanie potencjału, jaki niesie ze sobą to partnerstwo. Inicjatorzy przedsięwzięcia dodają, że dzięki jego realizacji sami wiele się nauczyli i przekonują, że było to – z perspektywy ich dalszej pracy – wyjątkowo cenne doświadczenie. Dobre przedsięwzięcie działa w dwie strony – zyskali więc przedsiębiorcy, którzy mogli skorzystać z rezultatów zadania, ale i realizatorzy, którzy – aby przekazać konkretną wiedzę – zyskali odpowiedni kapitał intelektualny.

Tytuł przedsięwzięcia	Razem wspieramy lokalny biznes (działania nieinwestycyjne)
Koordinator	Robert Sudoł (Przemyska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.) e-mail: robertsudol@parr.pl, nr telefonu: 578 363 196

Ulotki promujące Punkt Informacyjny i Przemyskie Spotkania Biznesowe

Norway grants **Razem zmieniamy Przemysł** **parr.pl**
Wspólnie działamy na rzecz Europy
zielonej, konkurencyjnej i sprzyjającej Integracji społecznej

BIZNES WIEDZA KONTAKTY
PRZEMYSKIE SPOTKANIA BIZNESU
w formie śniadań biznesowych

udział bezpłatny

Projekt jest współfinansowany w 85% ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021 oraz w 15% z budżetu państwa w ramach Programu Rozwój Lokalny
Kwota dofinansowania projektu: 15 328 498,86 zł
www.norwaygrants.pl www.norwaygrants.org

Partnerstwo Wzrostu Szkoleń Wiedziocienoczącej w Przemysłu

Norway grants **Razem zmieniamy Przemysł** **parr.pl**
Wspólnie działamy na rzecz Europy
zielonej, konkurencyjnej i sprzyjającej Integracji społecznej

PUNKT INFORMACYJNY DLA PRZEDSIĘBIORCÓW
BIZNES INFO

Nie wiesz skąd pozyskać środki na rozwój firmy?
Zgłoś się po pomoc do naszych konsultantów!

Projekt jest współfinansowany w 85% ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021 oraz w 15% z budżetu państwa w ramach Programu Rozwój Lokalny
Kwota dofinansowania projektu: 15 328 498,86 zł
www.norwaygrants.pl www.norwaygrants.org

Partnerstwo Wzrostu Szkoleń Wiedziocienoczącej w Przemysłu

3.7 Zawodowcy w mundurach

Cały tytuł przedsięwzięcia brzmi: **Zawodowcy w mundurach. Popularyzacja ścieżki zawodowej związanej z obronnością, bezpieczeństwem wewnętrznym i zarządzaniem kryzysowym wśród młodzieży szkół ponadpodstawowych Miasta Przemyśla (działania nieinwestycyjne).**

Odływ młodych mieszkańców do większych ośrodków stanowi jeden z największych problemów, z jakimi mierzą się obecnie małe i średnie miasta. Proces ten jest często wynikiem konkurencyjności oferty dużych ośrodków miejskich, zwłaszcza bardziej atrakcyjnej, szerszej oferty rynku pracy. Celem realizacji opisywanego przedsięwzięcia była właśnie próba zahamowania, ograniczenia skali tego problemu, z którym mierzy się również Przemyśl.

Przesłanki towarzyszące opracowaniu przedsięwzięcia

Jak powstrzymać odływ młodych ludzi z miasta? Jak zerwać z łąką „miasta emerytów i rencistów”? Jak sprawić, aby młodzież zawodowo związała się ze swoim rodzinnym miastem? Według inicjatorów opisywanego przedsięwzięcia, należy pokazać im, że na miejscu istnieją takie obszary, w których można rozwinąć karierę i realizować się zawodowo. W przypadku Przemyśla – miasta znajdującego się nieopodal granicy polsko-ukraińskiej (będącej jednocześnie wciąż granicą Unii Europejskiej) – potencjału upatruje się właśnie w służbach mundurowych. Co więcej, właśnie w Przemyślu znajduje się uczelnia wyższa, na której studenci mogą podjąć naukę z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa (w tym np. bezpieczeństwo transgraniczne, stosunki transgraniczne, stosunki międzynarodowe). Istnieją więc warunki i możliwości do poszerzania swojej wiedzy i realizacji zawodowej bez konieczności wyjazdu. Istotną kwestią jest jednak odpowiednia promocja i upowszechnienie tego tematu wśród młodzieży. Takie zadanie postawiła sobie Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Przemyślu (PANS) jako pomysłodawca, inicjator i koordynator przedsięwzięcia „Zawodowcy w mundurach (...) – Partner Projektu „Razem zmieniamy Przemyśl”.

Zakładane i osiągnięte rezultaty

W założeniu, realizacja przedsięwzięcia wpisywała się w szerokie myślenie o przedsiębiorczości i miała przełożyć się na stymulację lokalnej gospodarki. Idea opierała się na wykorzystaniu potencjału Przemyśla w postaci licznych służb mundurowych do wzmacniania kwalifikacji młodzieży, co ma stworzyć z jednej strony atrakcyjną ofertę dla

młodzieży, a z drugiej – przełożyć się na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy poprzez dostosowywanie kwalifikacji jego uczestników do potrzeb przedsiębiorców.

Przedsięwzięcie miało charakter promocyjno-edukacyjny i było skierowane do uczniów przemyskich szkół ponadpodstawowych. Miało na celu rozwój zainteresowań i ukierunkowanie młodzieży w zakresie ścieżki kariery zawodowej w instytucjach mundurowych i służbach państwowych, a także promocję kierunków związanych z bezpieczeństwem, prowadzonych w Państwowej Akademii Nauk w Przemysłu oraz zachęcenie do podejmowania studiów na oferowanych przez nią kierunkach. Rekrutacja uczestników miała oczywiście charakter dobrowolny, a mimo to, dość nieoczekiwanie liczba chętnych była znacznie wyższa od wcześniejszych szacunków, co świadczy już o sporym zainteresowaniu inicjatywą. W ramach przedsięwzięcia zrealizowano zajęcia z zakresu samoobrony, pierwszej pomocy przedmedycznej oraz ćwiczenia na strzelnicy pod fachowym okiem profesjonalistów stanowiących kadre dydaktyczną PANS. Ponadto, zorganizowano wizyty studyjne w instytucjach związanych z obronnością (Wojsko Obrony Terytorialnej, 20. Przemyska Brygada Obrony Terytorialnej, Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej w Przemysłu, Podkarpacki Urząd Celno-Skarbowy w Przemysłu, Zakład Karny w Medyce). Każda wizyta obejmowała blok prelekcji, pokazów i warsztatów prowadzonych przez ekspertów wspomnianych instytucji. Głównym założeniem dla realizacji tych zadań było zapoznanie młodzieży z praktycznymi aspektami pracy w służbach mundurowych oraz podniesienie jej kompetencji w zakresie samoobrony i pierwszej pomocy przedmedycznej oraz strzelectwa.

Realizatorzy przedsięwzięcia, zapytani o korzyści wynikające z jego realizacji, wskazują przede wszystkim na znaczny wzrost zainteresowania tematyką obronności wśród młodzieży, podkreślając fakt osiągnięcia zakładanych celów. Całe zamierzenie miało jednak specyficzny charakter, przez co wyjątkowo trudno jest ocenić efekty działań tuż po zakończeniu ich realizacji. Z pewnością sporym sukcesem jego inicjatorów jest ogromne zainteresowanie uczestnictwem w przedsięwzięciu – okazuje się, że część młodzieży już wcześniej rozważała wybór akurat tej ścieżki zawodowej i w trakcie realizacji przedsięwzięcia utwierdziła się w swojej decyzji. Odrębnym celem realizatorów było również dotarcie do tak zwanej grupy niezdecydowanych – osób, które jeszcze nie do końca wiedzą, z jaką dziedziną związać swoją przyszłość. Intencją było odpowiednie ukierunkowanie takich osób, zapoznanie ich z tematyką, pokazanie alternatywy dla „oczywistych” wyborów. Reakcje tuż po zakończeniu przedsięwzięcia były pozytywne – młodzi ludzie dostrzegli, że ścieżka zawodowa związana z obronnością, bezpieczeństwem wewnętrznym i zarządzaniem

kryzysowym jest atrakcyjną perspektywą. Natomiast na długofalowe efekty i podsumowania będzie trzeba poczekać.

Trudności i bariery towarzyszące realizacji przedsięwzięcia

Elementem wzbogacającym i uzupełniającym cykl warsztatów i wizyt studyjnych były zajęcia z samoobrony i pierwszej pomocy oraz zajęcia na strzelnicy ziemnej, które miały realizować program zbliżony do wymogów stawianych kandydatom do zatrudniania w służbach mundurowych. W związku z ich organizacją, realizatorzy przedsięwzięcia zderzyli się jednak z dość poważnym i nieoczekiwanym problemem. Było ono realizowane bowiem w czasie około- i postpandemicznym, czego konsekwencją była szalejąca inflacja. Ceny użytkowania samej strzelnicy ziemnej wzrosły tak bardzo, że realizatorzy nie byli w stanie przeprowadzić założonych uprzednio zadań zgodnie z planem. Wystąpiono zatem z odpowiednim wnioskiem o zmiany w sposobie realizacji przedsięwzięcia, budżecie i harmonogramie oraz zredukowanie liczby zajęć wyjazdowych na strzelnicy ziemnej do jednego bloku. W celu uzupełnienia kompetencji strzeleckich uczestników przedsięwzięcia wprowadzono dodatkowe zajęcia na strzelnicy pneumatycznej, na realizację których uczelnia udostępniła nieodpłatnie strzelnicę znajdującą się w jej bazie dydaktycznej.

Uspołecznienie procesu przygotowania i wdrożenia przedsięwzięcia

Przedsięwzięcie skierowane było do konkretnej grupy odbiorców, czyli młodzieży – uczniów lokalnych szkół ponadpodstawowych. Dla jego sprawnej i efektywnej realizacji kluczowa była zatem ścisła współpraca zarówno z dyrektorami szkół, jak i nauczycielami, którzy aktywnie uczestniczyli w całym procesie. Mowa tu o sporym zaangażowaniu przede wszystkim przy samej akcji rekrutacyjnej poprzez zachęcanie uczniów do udziału w przedsięwzięciu i jego promocję w środowiskach lokalnych. Nauczyciele przekonywali uczniów i ich rodziców o wadze całego zamierzenia oraz informowali o korzyściach z uczestnictwa w programie, wskazując, że jest ono pierwszym krokiem do satysfakcjonującej kariery zawodowej. Ich zaangażowanie było nie do przecenienia i z pewnością przyczyniło się do sukcesu na niwie promocji przedsięwzięcia.

Rekomendacje i podpowiedzi

Poza zaangażowaniem placówek edukacyjnych, kluczowym elementem przedsięwzięcia było również odpowiednie wykorzystanie ich zasobów oraz samego położenia i uwarunkowania geograficznego miasta. Realizatorzy zwracają także uwagę na odpowiedni dobór kadr i wykorzystanie ich potencjału – w przypadku opisywanego przedsięwzięcia zajęcia prowadzone były przez osoby starannie przygotowane, sprawdzone i godne zaufania, co jest szczególnie istotne w związku z zakresem i tematyką realizowanego

programu. Sugerują przy tym poszerzenie zakresu dotyczącego uczestników – gdyby jeszcze raz przygotowywali podobne przedsięwzięcie, skierowałyby je nie tylko do uczniów konkretnych szkół, lecz bezpośrednio do szerokiego grona młodzieży. Zalecają również ostrożność przy planowaniu budżetu i uwzględnienie czynników takich jak wspomniana inflacja. Dodają przy tym, że warto być przygotowanym na nieoczekiwane zmiany i mieć możliwość wdrożenia planów awaryjnych.

Przedsięwzięcia jako dobra praktyka

Z całą pewnością można stwierdzić, iż przedsięwzięcie „Zawodowcy w mundurach (...)” jest przykładem dobrej praktyki. Ze względu na zakres i uniwersalność prowadzonych w jego ramach działań, niezwykle łatwo jest go wdrożyć w innych ośrodkach akademickich, o ile dysponują odpowiednimi kadrami specjalistów. Wiele uczelni wyższych funkcjonujących w polskich miastach ma w swojej ofercie kierunki stanowiące niewykorzystany potencjał w tym zakresie – mowa tu nie tylko o ścieżce zawodowej związanej z obronnością, bezpieczeństwem i zarządzaniem kryzysowym. Potencjał wielu „nieoczywistych” dyscyplin i specjalizacji pozostaje niewykorzystany, a zainteresowanie nimi młodych ludzi mogłoby stanowić impuls do wielokierunkowego rozwoju, na którym skorzystają zarówno uczelnie i potencjalni przyszli pracodawcy, jak i lokalna społeczność.

Tytuł przedsięwzięcia	Zawodowcy w mundurach. Popularyzacja ścieżki zawodowej związanej z obronnością, bezpieczeństwem wewnętrznym i zarządzaniem kryzysowym wśród młodzieży szkół ponadpodstawowych Miasta Przemysła (działania nieinwestycyjne)
Koordynator	Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Przemysłu: - dr Sławomir Solecki – Prorektor ds. rozwoju i współpracy – pomysłodawca przedsięwzięcia, - mgr Małgorzata Wałczyńska – Gancarz – Kierownik Działu Rozwoju i Współpracy – Koordynator przedsięwzięcia e-mail: drw@pansp.pl, nr telefonu: 16 735 52 12

Wizyta studyjna w Bieszczadzkiem Oddziale Straży Granicznej

Wizyta studyjna w Komendzie Miejskiej Policji

Zajęcia na strzelnicy ziemnej

Zajęcie z zakończenia przedsięwzięcia

4. Podsumowanie

Dokumentowanie i promocja dobrych praktyk jest niezwykle cennym narzędziem wspierającym wielokierunkowy rozwój miast i regionów. Przedstawione w niniejszym opracowaniu rozwiązania mogą stanowić inspirację i wzór do naśladowania dla samorządów borykających się z problemami w sferze społeczno-gospodarczej oraz tworzyć przestrzeń do wdrażania i rozwijania innowacyjnych, efektywnych i skutecznych metod o podobnym charakterze.

Praktyki przedstawione w podręczniku zostały starannie wyselekcjonowane na podstawie ich skuteczności, efektywności i zgodności z obowiązującymi standardami i specyfiką małych i średnich miast zagrożonych kryzysem. Realizacja podobnych działań może przyczynić się do poprawy jakości usług, zwiększenia efektywności funkcjonowania jednostek miejskich oraz minimalizacji ryzyka wystąpienia problemów na różnych etapach. Niezależnie od charakteru miasta czy jego wielkości, Podręcznik Dobrych Praktyk może służyć jako cenny przewodnik dla jego przedstawicieli. Zapewniając dostęp do sprawdzonych rozwiązań i wskazówek, pomaga w podnoszeniu kompetencji oraz promowaniu kultury ciągłego doskonalenia procesów zarządzania rozwojem.

Przemysł, dzięki wdrożeniu przedstawionych w Podręczniku rozwiązań, osiągnął korzyści na wielu płaszczyznach – mimo że na namacalne, długofalowe efekty trzeba jeszcze poczekać, już teraz widać, jak realizacja przedsięwzięć takich jak utworzenie Centrum Aktywności Społecznej czy wdrożenie Przemysł(anego) Systemu Informacyjnego wpłynęła na sposób komunikacji samorządu z mieszkańcami miasta oraz poziom dostępności jego oferty. Wszystkie przedstawione w Podręczniku przedsięwzięcia stanowiły odpowiedź na realne problemy miasta i potrzeby jego interesariuszy oraz realizowane były z udziałem bezpośrednich odbiorców, dzięki czemu miały rzeczywisty wpływ na ich rozwiązanie. Jako, że beneficjentem podejmowanych działań była przede wszystkim lokalna społeczność, ich realizacja przyczynia się do wzrostu atrakcyjności miasta pod kątem osiedleńczym, przekładając się tym samym na niwelowanie negatywnych zjawisk demograficzno-społecznych.

Przemysław doskonale radzi sobie z identyfikacją niekorzystnych zjawisk i problemów oraz wypracowywaniem i wdrażaniem nowoczesnych rozwiązań umożliwiających ich ograniczanie lub niwelowanie.

Dzięki wielokierunkowej, sukcesywnie realizowanej przez samorząd interwencji, w ostatnich latach skutecznie przeciwdziała odplywowi mieszkańców, stymuluje lokalną gospodarkę i rynek pracy oraz stopniowo wzmacnia swoją konkurencyjność w województwie podkarpackim.

Nazywany „turystycznym sercem wschodu” oraz „wschodnią bramą Polski”, Przemysław stanowi jeden z kluczowych ośrodków w regionie, oferując nie tylko wysoką jakość życia swoim mieszkańcom, ale także dogodne warunki do lokowania inwestycji i rozwijania przedsiębiorstw. Różnorodność i bogactwo kulturowe miasta, wraz z jego strategicznym położeniem na mapie Polski i Europy, przyciąga nie tylko turystów, ale także inwestorów zainteresowanych rozwijaniem swojej działalności na nowym, obiecującym rynku.

Potencjał Przemysławia związany z wysoką dostępnością komunikacyjną, prężnie rozbudowywaną infrastrukturą oraz kapitałem ludzkim i społecznym przekłada się na dynamiczny rozwój, w którym uczestniczą nie tylko przedstawiciele samorządu, ale również mieszkańcy i przedsiębiorcy. Aktywizacja lokalnego środowiska społecznego i gospodarczego sprzyja rozwiązywaniu wspólnych problemów, budowaniu partnerstw oraz tworzeniu pozytywnej atmosfery współpracy. Dzięki temu Przemysław rozwija się wielokierunkowo i staje się symbolem dynamicznego rozwoju i otwartości na nowe możliwości.

5. Bibliografia

Cytowane publikacje

Bednarek M., Doskonalenie systemów zarządzania: nowa droga do przedsiębiorstwa lean, Wydawnictwo Difin S.A., Warszawa 2007

Informacja ministra ds. informatyzacji o wynikach monitorowania w 2022 r. zapewnienia dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych – „Dostępność cyfrowa podmiotów publicznych – wyniki monitoringu stron internetowych i aplikacji mobilnych w 2022 r.”

Dokumenty strategiczne i materiały

Plan Rozwoju Lokalnego Przemysła

Plan Rozwoju Instytucjonalnego Przemysła

Ewaluacja ex-post projektu „Razem zmieniamy Przemysł”, kwiecień 2024 r.

Akty prawne

Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2019 poz. 848)

Źródła internetowe

<https://przemyskipg.pl/>

<https://www.razemzmieniamyprzemysl.parr.pl/formularz-konsultacji-biznes-info>

<https://prl.przemysl.eu/64019/strona-glowna-prl-przemysl.html>

Norway grants

Fundusze Norweskie i EOG reprezentują wkład Norwegii w tworzenie Europy zielonej, konkurencyjnej i sprzyjającej integracji społecznej.

W ramach Funduszy Norweskich i EOG Norwegia przyczynia się do ograniczenia nierówności społecznych i ekonomicznych oraz wzmocnienia relacji dwustronnych z państwami beneficjentami z Europy Środkowej i Południowej i obszaru Morza Bałtyckiego. Norwegia ściśle współpracuje z UE w ramach Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG). Wraz z pozostałymi darczyńcami Norwegia przekazała 3,3 miliarda euro w ramach kolejnych programów funduszy w latach 1994–2014.

Fundusze Norweskie są finansowane wyłącznie przez Norwegię i dostępne w państwach, które przystąpiły do UE po 2003 r. Fundusze Norweskie na lata 2014-2021 wynoszą 1,25 miliarda euro. Priorytety na ten okres to:

- #1 innowacje, badania naukowe, edukacja, konkurencyjność i godna praca;
- #2 integracja społeczna, zatrudnienie młodzieży i ograniczenie ubóstwa;
- #3 środowisko, energia, zmiany klimatu i gospodarka niskoemisyjna;
- #4 kultura, społeczeństwo obywatelskie, dobre zarządzanie i podstawowe prawa;
- #5 sprawiedliwość i sprawy wewnętrzne.

